

***Kennedyschool,
leren lezen of vrezen?***

C. Smits - 333932

M. Krus - 331596

*MWD voltijd / Maatschappelijk Werk en Dienstverlening
Academie Mens & Maatschappij,
Saxion te Enschede
Bachelorrapport*

Kennedyschool, Leren lezen of vrezen?

Nieuwe perspectieven in het verbeteren van het leesniveau onder dove en slechthorende kinderen.

C.J.L. Smits
M.D. Krus

Bachelor begeleider: Kathalijne Dulleart

Academie mens en maatschappij
Saxion Enschede

Paramaribo, maart 2017

Voorwoord

Voor de opleiding Maatschappelijk Werk en Dienstverlening aan het Saxion te Enschede is dit afstudeeronderzoek uitgevoerd. In opdracht van de directrice van de Kennedyschool te Paramaribo, mevrouw Wartes, is dit onderzoek uitgevoerd op de Kennedyschool.

Graag willen wij Kathalijne Dullaert, contactpersoon van het Saxion, bedanken voor de begeleiding bij dit onderzoek. Ondanks de grote afstand heeft ze ons geholpen met onze vragen en onze stukken regelmatig voorzien van feedback. Tevens willen wij mevrouw Wartes, de directrice, bedanken voor het delen van haar kennis en ervaringen op de Kennedyschool. Dit heeft bijgedragen aan relevante informatie voor het onderzoek. Ook gaat onze dank uit naar de Vereniging van Particuliere Sociale Instellingen (VPSI) te Suriname en in het bijzonder mevrouw Majana, ons contactpersoon in Suriname, voor haar bemiddeling en adviezen. Tot slot willen wij alle respondenten, zowel de docenten als de ouders/verzorgers bedanken voor deelname aan dit onderzoek.

Paramaribo, 09-01-2017

Charlotte Smits en Mariska Krus

Samenvatting

Dit onderzoek is uitgevoerd voor de Kennedyschool te Suriname waar kinderen onderwijs krijgen die doof of slechthorend zijn. Het doel van dit onderzoek is om inzicht te verkrijgen in de eventuele verbetermogelijkheden van het leesniveau van de kinderen, waardoor een bijdrage kan worden geleverd aan het verbeteren van het huidige leesniveau met behulp van aanbevelingen. De hoofdvraag van het onderzoek luidt: 'Hoe kan het huidige leesniveau van de dove en slechthorende leerlingen op de Kennedyschool te Suriname verbeterd worden volgens de docenten en de ouders/verzorgers van de leerlingen?' Voor dit onderzoek is gekozen voor een kwalitatief onderzoek, omdat de interesse ligt in de betekenis die onderzochte personen zelf aan situaties geven. Tevens is gebruik gemaakt van een interpretatief onderzoek, omdat de beleving van de onderzochte centraal staat. In dit onderzoek gaat het om de ervaringen van de ouders/verzorgers en de docenten met betrekking tot het leesniveau van de dove en slechthorende leerlingen op de Kennedyschool. Hoewel er verdeeldheid is, wordt zowel door docenten als door ouders/verzorgers het huidige leesniveau van de leerlingen op de Kennedyschool als matig ervaren. Bijna alle docenten geven aan dat het lezen moeilijk is voor de leerlingen. De voornaamste verbetering die docenten hebben aangedragen is dat ze de bijdrage van de ouders/verzorgers bij het begeleiden van hun kind graag zien toenemen. Ze zouden graag zien dat meer ouders/verzorgers de gebarentaal gaan leren. Ook willen ze meer acceptatie vanuit de ouders/verzorgers voor de beperking van hun kind. Verder zien de docenten graag dat het kind vanuit thuis wordt gesteund bij hun schoolwerk. Samengevat zien docenten graag dat ouders/verzorgers zich meer betrekken bij hun kind. Een belangrijke verbetermogelijkheid die ouders/verzorgers aandragen, is de bijdrage van ouders/verzorgers in het algemeen. Zij vinden het belangrijk dat ouders/verzorgers thuis met hun kind gaan zitten en met het kind werken aan school. Dit staat ook in lijn met het resultaat dat ouders/verzorgers graag gebarenlessen willen. Hierdoor zouden ze eventueel beter in staat zijn om hun kinderen te ondersteunen en hiermee het leesniveau te verbeteren. Door zowel docenten als ouders/verzorgers wordt het ontbreken van de begeleiding door ouders/verzorgers met betrekking tot het schoolwerk van hun kind als een gemis ervaren, waarmee dit leidt tot een eerste aanbeveling. Een andere aanbeveling is het voortzetten van de gebarentraining voor de ouders/verzorgers, zodat de communicatie tussen kind en ouder goed verloopt.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding en motivatie	7
1.2 Maatschappelijke verantwoording.....	8
1.3 Doelstelling en vraagstelling.....	8
1.3.1 Korte termijn doelstellingen.....	8
1.3.2 Lange termijn doelstellingen	8
1.3.3 Vraagstelling.....	8
1.4 Leeswijzer	9
Hoofdstuk 2 Theoretisch kader	10
2.1 Doofheid en slechthorendheid.....	10
2.1.1 Conclusie	11
2.2 Verbeteren leesniveau doven en slechthorenden	11
2.2.1 Conclusie	13
2.3 Onderwijs doven en slechthorenden in Suriname	13
2.3.1 Conclusie	14
2.4 Leesmethoden Kennedyschool	14
2.4.1 Conclusie	16
Hoofdstuk 3 Methode	17
3.1 Onderzoekstype	17
3.2 Populatie en steekproef	17
3.3 Instrumenten.....	18
3.4 Procedure	19
3.5 Data-analysmethode	19
3.6 Betrouwbaarheid.....	19
3.7 Interne en externe geldigheid	20
3.8 Ethische overweging.....	21
3.9 Verantwoording.....	21
Hoofdstuk 4 Resultaten.....	24
4.1 Kenmerken respondenten.....	24
4.2 Wat is de tevredenheid over het huidige leesniveau van de dove en slechthorende leerlingen op de Kennedyschool volgens docenten en ouders/verzorgers?	24
4.3 Welke verbetermogelijkheden zien de docenten van de Kennedyschool ten opzichte van het huidige leesniveau onder de dove en slechthorende leerlingen?	27

4.4 Welke verbetermogelijkheden zien de ouders/verzorgers van de dove en slechthorende kinderen op de Kennedyschool ten opzichte van het huidige leesniveau van de kinderen?	28
Hoofdstuk 5 Conclusies en aanbevelingen.....	31
5.1 Conclusie deelvraag 1 Tevredenheid over het huidige leesniveau van de dove en slechthorende leerlingen op de Kennedyschool volgens docenten en ouders/verzorgers.....	31
5.2 Conclusie deelvraag 2 Verbetermogelijkheden van het leesniveau volgens docenten	32
5.3 Conclusie deelvraag 3 Verbetermogelijkheden leesniveau volgens ouders/verzorgers	32
5.4 Conclusie hoofdvraag Hoe kan het huidige leesniveau van de dove en slechthorende leerlingen op de Kennedyschool te Suriname verbeterd worden volgens de docenten en de ouders/verzorgers van de leerlingen?	33
5.5 Aanbevelingen.....	34
5.6 Sterkte zwakte analyse	36
5.7 Discussie	38
Literatuurlijst.....	40
Bijlage 1 Modelovereenkomst onderzoeksopdracht	45
Bijlage 2 Evaluatieformulier opdrachtgever	46
Bijlage 3 Interviewvragen	47
Interview docenten	47
Interview ouders/verzorgers.....	52
Bijlage 4 Labels docenten	56
Bijlage 5 Labels ouders/verzorgers	57
Bijlage 6 Beoordelingsformulier T.AMM.37555 Bachelorrapport	58

Hoofdstuk 1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt allereerst de aanleiding en motivatie voor dit onderzoek beschreven. Hierna wordt een maatschappelijke verantwoording van het onderzoek gegeven. Dit wordt opgevolgd door de doelstelling en vraagstelling. Ten slotte is de leeswijzer van dit onderzoek beschreven.

1.1 Aanleiding en motivatie

Horen is één van de belangrijkste zintuigen die de mens bezit. Wanneer het gehoor (dermate) achteruit gaat, kan men spreken van slechthorendheid of zelfs doofheid. Dit kan zorgen voor dagelijkse ongemakken, zoals het problemen bij het individueel voeren van een gesprek. Ook in het verkeer bijvoorbeeld is de auditieve waarneming van belang, zodat eventueel gevaar gehoord kan worden. Naast de functionele gevolgen zijn er ook sociale/emotionele en economische gevolgen voor doven en slechthorenden. De sociale en emotionele gevolgen hebben voornamelijk betrekking op de beperkte toegang van bepaalde diensten en de uitsluiting tot communicatie met anderen. Dit zorgt ervoor dat mensen zich gefrustreerd, geïsoleerd en eenzaam kunnen voelen. De economische gevolgen zijn vooral groot in ontwikkelingslanden. Eén van de economische gevolgen is dat er vaak geen of weinig mogelijkheden tot onderwijs voor de dove en slechthorende kinderen zijn. Echter ook bij de opgeleide groep doven en slechthorenden in ontwikkelingslanden blijven de resultaten in het onderwijs gemiddeld onder het niveau van de reguliere leerlingen (World Health Organization, 2015). Men spreekt van doofheid wanneer het gehoorverlies zo groot is dat de gesproken taal niet begrepen wordt. Hierdoor loopt de communicatie voornamelijk langs de visuele weg. Mensen die slechthorend zijn, nemen de waarneming van taal voornamelijk auditief waar. Slechthorenden kunnen met behulp van een gehoorapparaat en extra inspanning een gesprek voeren, terwijl doven zonder doventolk afhankelijk zijn van liplezen wanneer de ander de gebarentaal niet beheerst. Dit wordt ook wel spraakafzien genoemd. Toch kunnen zij maar 40% van de woorden liplezen, waardoor de rest gegokt moet worden (Knoors, 2008).

Uit gegevens van World Health Organization (2015) blijkt dat meer dan vijf procent van de wereldbevolking problemen heeft met het gehoor. Dit komt neer op 360 miljoen mensen. 328 miljoen zijn hiervan volwassen en 32 miljoen zijn kinderen. Opvallend is dat een hoger percentage van de mensen met gehoorproblemen woont in landen met een laag of gemiddeld inkomen. Dit is een economisch gevolg van een onderontwikkeld land (World Health Organization). Uit recent onderzoek (Veltkamp, 2013) blijkt dat het niet bekend is hoeveel dove en slechthorende personen er in Suriname zijn. Volgens het Algemeen Bureau voor de Statistiek in Suriname (2016) had Suriname in 2010 een inwonersaantal van 531 170. Volgens Veltkamp (2013) zijn er in ieder geval duizenden doven en slechthorenden in Suriname. Wat echter benoemd mag worden is dat Suriname volgens de World Bank Group (2016) behoort tot een land met een laag tot gemiddeld inkomen, waardoor er hoogstwaarschijnlijk bovengemiddeld veel slechthorende/doven zijn (World Health Organization, 2015).

Lezen is voor kinderen van belang, omdat het zowel een voorwaarde voor succes in de school als in de toekomstige samenleving is. Wanneer een kind niet goed kan lezen worden de mogelijkheden voor het hoger onderwijs en voor veel beroepen beperkt, omdat er een sterk beroep op de leesvaardigheid wordt gedaan (Vernooy, 2007). Er is in Suriname één grote stichting die opvang en scholing biedt aan dove en slechthorende kinderen, de Kennedystichting. De stichting heeft een school en een internaat, waar de helft van de leerlingen verblijft (Veltkamp, 2013). Dit onderzoek richt zich op de leerlingen van de Kennedyschool.

De directrice van de Kennedyschool heeft de vraag neergelegd hoe het huidige leesniveau van de dove en slechthorende leerlingen verbeterd kan worden. De directrice heeft aangegeven dat het leesniveau van de kinderen niet voldoende is. Ze heeft aangegeven dat dit vooral naar voren komt wanneer de kinderen zich niet goed kunnen uitdrukken. Doordat de kinderen niet kunnen praten en zich dus niet vocaal kunnen uitdrukken kunnen zij hun gevoelens en emoties niet uiten. Dit leidt er regelmatig toe dat de kinderen agressief worden. De directrice van de Kennedyschool geeft aan dat wanneer de woordenschat van de kinderen wordt uitbereid, zij zich beter kunnen uiten en zij dus minder agressief worden. De directrice zei letterlijk: 'Als je geen woorden hebt, ben je machteloos.' Vandaar dat het van belang is dat de kinderen beter leren lezen, zodat de woordenschat van de kinderen wordt vergroot (Mevrouw Wartes, persoonlijke communicatie, 13 januari 2017). Dit wordt door middel van dit onderzoek geanalyseerd en inzichtelijk gemaakt. Met de conclusies en aanbevelingen uit dit onderzoek zal er een stap gezet worden in het bereiken van het juiste leesniveau voor de dove en slechthorende leerlingen.

1.2 Maatschappelijke verantwoording

Dit onderzoek heeft een groot scala aan stakeholders. Allereerst is het van belang voor de leerlingen op de Kennedyschool die zelf doof of slechthorend zijn. Wanneer zij beter kunnen lezen, zullen zij de lessen makkelijker kunnen volgen en zullen de individuele schoolresultaten stijgen. Op langer termijn kunnen zij zichzelf beter redden in het dagelijks leven. Tevens helpt het de ouders/verzorgers ook, in de zin dat de kinderen zich steeds zelfstandiger kunnen redden in de huidige samenleving. Ook de school heeft baat bij een verbeterd leesniveau, omdat de kinderen gemakkelijker mee kunnen komen tijdens de lessen en de school beter aangeschreven komt te staan. Tot slot kan dit onderzoek geplaatst worden in een bredere context, omdat het ook toepasbaar is op scholen en instellingen in de buurlanden van Suriname, zoals Guyana of Frans-Guyana. Er wordt gedacht dat de resultaten van dit onderzoek minder toepasbaar zijn voor landen als Nederland en de Verenigde Staten, omdat deze landen verder ontwikkeld zijn. Afhankelijk van de resultaten zullen ook deze landen profijt kunnen hebben van dit onderzoek.

1.3 Doelstelling en vraagstelling

1.3.1 Korte termijn doelstellingen

Kennis verkrijgen in de huidige situatie van het lezen en inzicht krijgen in de eventuele verbetermogelijkheden van het leesniveau in de doelgroep doven en slechthorenden op de Kennedyschool te Suriname.

1.3.2 Lange termijn doelstellingen

Door middel van het kennis verkrijgen in de problematiek van het lezen en inzicht krijgen in de eventuele verbetermogelijkheden van het leesniveau, kan er daadwerkelijk een bijdrage worden geleverd ten aanzien van het verbeteren van het huidige leesniveau met behulp van aanbevelingen en kan het lezen van de doven en slechthorenden kinderen op de Kennedyschool te Suriname gestimuleerd worden.

1.3.3 Vraagstelling

Hoofdvraag

Hoe kan het huidige leesniveau van de dove en slechthorende leerlingen op de Kennedyschool te Suriname verbeterd worden volgens de docenten en de ouders/verzorgers van de leerlingen?

Theoretische deelvragen

1. Wat betekenen doofheid en slechthorendheid en wanneer is hier sprake van?
2. Welke methoden bestaan er om het leesniveau bij dove en slechthorende kinderen te verbeteren?
3. Hoe ziet het onderwijs eruit voor dove en slechthorende kinderen in Suriname?
4. Welke methoden worden er momenteel op de Kennedyschool gebruikt om de dove en slechthorende leerlingen te leren lezen?

Praktische deelvragen

1. Wat is de tevredenheid over het huidige leesniveau van de dove en slechthorende leerlingen op de Kennedyschool volgens docenten en ouders/verzorgers?
2. Welke verbetermogelijkheden zien de docenten van de Kennedyschool ten opzichte van het huidige leesniveau onder de dove en slechthorende leerlingen?
3. Welke verbetermogelijkheden zien de ouders/verzorgers van de dove en slechthorende kinderen op de Kennedyschool ten opzichte van het huidige leesniveau van de kinderen?

1.4 Leeswijzer

Het doel van dit onderzoek is het beantwoorden van de hoofdvraag. Het rapport begint met een samenvatting. In de inleiding (hoofdstuk 1) staat de aanleiding van het onderzoek beschreven en eveneens het doel en de hoofdvraag. In hoofdstuk 2 worden vier deelvragen beantwoord aan de hand van de theorie en een interview met de directrice van de Kennedyschool. De methode wordt uitgewerkt in hoofdstuk 3. In hoofdstuk 4 worden de resultaten weergegeven. Deze geven antwoord op de praktische deelvragen. De data zijn verkregen van interviews met docenten en de ouders/verzorgers. Ten slotte worden in hoofdstuk 5 de conclusies en aanbevelingen beschreven. Er wordt afgesloten met een sterkte en zwakte analyse en een discussie.

Hoofdstuk 2 Theoretisch kader

In hoofdstuk 2 wordt het literatuuronderzoek binnen het onderzoek beschreven. Dit is opgedeeld in vier theoretische thema's, namelijk doofheid en slechthorendheid, verbeteren leesniveau doven en slechthorenden, onderwijs doven en slechthorenden in Suriname en tot slot de leesmethoden van de Kennedyschool. Na het beschrijven van iedere vraag, is telkens een korte conclusie geschreven.

2.1 Doofheid en slechthorendheid

Doofheid betekent dat het gehoorverlies zo groot is dat de waarneming van gesproken taal, zelfs met de best mogelijke gehoorapparatuur, niet begrepen wordt. Hierdoor loopt de communicatie voornamelijk langs de visuele weg. De auditieve waarneming wordt niet uitgesloten bij spraakwaarneming, maar speelt een kleinere rol (Knoors, 2008). Doofheid treedt op bij een verlies van 90 decibel of meer. Bij slechthorende personen is de waarneming van taal voornamelijk auditief van aard. Dit wordt aangevuld door het visuele aspect (Boyali, Day, Demirbas, & Wiersma, 2012). Vanuit een medisch perspectief kan men de mate van het gehoorverlies vaststellen aan de hand van decibels. Bij een verlies van nul tot 30 decibel wordt gesproken van een normaal tot een licht gehoorverlies. Daarna volgt een verlies van 30 tot 60 decibel, waarbij men een licht tot matig gehoorverlies heeft. Bij een verlies van 60 tot 90 decibel is men ernstig slechthorend en wanneer men een verlies van 90 decibel of meer heeft, wordt er gesproken van doofheid (De Koning, 2013). Dit is in overeenkomst met het onderzoek gehechtheidsrelatie tussen ouder en kind (Boyali et al., 2012), waar dit ook aangegeven werd. Wanneer wordt gekeken naar het verlies in decibels, mist de persoonlijke ervaring van deze personen. Het is moeilijk om per individu aan te geven welke mate van slechthorendheid iemand heeft. Daarom is het van belang om te luisteren naar de ervaringen in het communiceren van personen. Alleen dan kan achterhaald worden wat er precies speelt in de omgeving van doven en slechthorenden (Boyali et al., 2012).

Wanneer bij kinderen doofheid optreedt voor, tijdens of vlak na de geboorte wordt dit congenitaal gehoorverlies genoemd. Drie van de duizend kinderen hebben congenitaal gehoorverlies. Dit varieert van licht tot ernstige gehoorverlies. Er wordt bij een verlies tussen de 30 en 60 decibel gesproken van een licht tot matig gehoorverlies, waarbij het volgen van een zacht gesprek of van een gesprek op meer dan één meter afstand problematisch is. Er is sprake van ernstig gehoorverlies tussen de 60 en 90 decibel. Hierdoor heeft men moeite met het voeren van normale gesprekken (Arts, 2016). Hier kan een vergelijking gemaakt worden met de thesis van De Koning (2013). Hier is de maatstaf gemeten in decibels hetzelfde als bij Arts (2016). Wanneer blijkt dat een kind een (ernstige) auditieve handicap heeft, beïnvloedt dit ook sociale, emotionele, verstandelijke en motorische aspecten. Om de ontwikkeling van het kind zo goed mogelijk te laten verlopen, is het van belang om gehoorproblemen vroegtijdig te ontdekken (Accou, 2008). Tegenwoordig kan dit door de neonatale gehoorscreening, wat tevens een gunstig effect heeft op de taalontwikkeling. Vlak na de geboorte wordt het kind gescreend op het functioneren van het gehoor. Uiterlijk wanneer het kind drie maanden oud is wordt de diagnose doofheid vastgesteld. Als gevolg van de neonatale gehoorscreening worden dove kinderen op een veel jongere leeftijd geïmplantéerd dan vroeger. Met een cochleair implantaat kunnen personen die niet of nauwelijks konden horen toch weer geluiden en spraak waarnemen. Tegenwoordig is implantatie rond het eerste levensjaar de norm. Dit zorgt voor een toename van de vaardigheid in het gesproken Nederlands en tot een positief effect op de leesvaardigheid (Knoors, 2011).

2.1.1 Conclusie

Men spreekt van doofheid wanneer de gesproken taal niet begrepen wordt, waardoor er in de communicatie veel gebruik wordt gemaakt van de visuele weg (Knoors, 2008). Iemand die slechthorend is communiceert voornamelijk auditief, maar vult dit aan met het visuele aspect (Boyali, Day, Demirbas, & Wiersma, 2012). Bij een verlies van nul tot 30 decibel wordt gesproken van een normaal tot een licht gehoorverlies. Daarna volgt een verlies van 30 tot 60 decibel, waarbij men een licht tot matig gehoorverlies heeft. Bij een verlies van 60 tot 90 decibel is men ernstig slechthorend en wanneer men een verlies van 90 decibel of meer heeft, wordt er gesproken van doofheid. Dit geldt voor zowel volwassenen als kinderen (De Koning, 2013). Meerdere bronnen zijn het eens over de definitie van doof- en slechthorendheid, waardoor de kaders voor dit onderzoek duidelijk afgebakend zijn. Wanneer er bij kinderen doofheid optreedt voor, tijdens of vlak na de geboorte wordt dit congenitaal gehoorverlies genoemd (Boyali et al., 2012). Met een cochleair implantaat kunnen mensen die niet of nauwelijks konden horen toch weer geluiden en spraak waarnemen. En dit resulteert in een positief effect op de leesvaardigheid. Dit kan worden meegenomen in het verdere verloop van dit onderzoek.

2.2 Verbeteren leesniveau doven en slechthorenden

Lezen voor jezelf, ook wel stillezen genoemd, is de prettigste manier om te lezen volgens Vernooy (2001). Stillezen is een periode van ongestuurd lezen, gebaseerd op het punt dat hierdoor de leesvaardigheid beter zal worden. Het is een krachtig instrument als dit dagelijks op school wordt ingezet, bijvoorbeeld vijftien a 30 minuten. Hiervoor is het handig om een vast moment op de dag te kiezen. De rol van de leerkracht is essentieel voor een goed verloop van het stillezen. De leerkracht moet op het moment dat de leerlingen stillezen, hier zelf ook aan mee doen. Zo laat de leerkracht zien dat hij zelf ook plezier haalt uit het lezen (Vernooy, 2001).

Er is onderzoek gedaan naar het effect van voorlezen aan peuters en kleuters en het vrijetijdslezen van leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs bij horende kinderen. Uit de resultaten kwam naar voren dat bij de peuters en kleuters waarvan de ouders veel voorlezen bijna 70% van de kinderen zowel de woordenschat als de basisvaardigheden (klanken en letters kennen en identificeren) voldoende beheerste. Dit in tegenstelling tot de groep kinderen die weinig wordt voorgelezen. Van deze groep beheerste slechtst 30% de woordenschat en de basisvaardigheden voldoende. Uit het onderzoek bleek dat het vrijetijdslezen van leerlingen in het basis en voortgezet onderwijs een steeds groter rol gaat spelen, wanneer de kinderen ouder worden. Wat echter geen verschil maakt is het algemene leesniveau, zowel de sterke als de zwakke lezers scoren beter wanneer zij in hun vrije tijd lezen. Leerlingen die veel lezen scoren op alle aspecten beter. Er is gekeken naar woordenschat, leesbegrip, basisvaardigheden, technisch lezen en naar spelling. Opvallend is dat op alle aspecten gemiddeld 70% van de groep leerlingen die veel lezen de vaardigheid op voldoende niveau beheerst. De groep die weinig leest beheerst op alle aspecten tussen de 30 en de 40 procent de vaardigheid. Een constant verschil van rond de 35% (Mol & Bus, 2011). Voor het maken van huiswerk geldt ook dat wanneer een kind ouder is dit meer effect heeft op de prestaties. Uit onderzoek blijkt dat huiswerk voor basisschoolleerlingen niet of nauwelijks effect heeft op de schoolprestaties. In het hoger onderwijs heeft huiswerk een groter effect op de schoolprestaties (Rosmalen, Dam, Vermeer & Struijk, 2009). Hier is Janssens (2015) het mee eens. Ook hier wordt aangegeven dat huiswerk op de basisschool geen invloed heeft op de leerprestaties. Tevens blijkt dat de invloeden beter werken voor oudere dan voor jonge leerlingen (Janssens, 2015).

Met woordenschat wordt bedoeld dat de kinderen de woorden herkennen en weten wat het betekent. Met technisch lezen wordt bedoeld dat kinderen woorden goed en zo snel mogelijk kunnen lezen. Met de basisvaardigheden van lezen wordt bedoeld dat de kinderen het alfabet kennen en klanken herkennen. Met spelling wordt bedoeld dat de kinderen woorden op de juiste manier kunnen opschrijven. Met leesbegrip wordt bedoeld dat de kinderen vragen kunnen beantwoorden over een tekst en woorden in kunnen vullen in de zin (Rosmalen, Dam, Vermeer & Struijk, 2009). Ook in dit onderzoek worden deze definities gehanteerd.

Er is een groot verschil tussen dove en horende kinderen op het moment dat ze moeten leren lezen. Het dove kind moet het schriftsysteem koppelen aan een taal waar hij tot op dat moment weinig tot geen ervaring mee heeft. Het schriftsysteem is gebaseerd op een koppeling van tekens aan klanken die het kind niet kent (Pattenier & Van Doeveren, 2010). Ook volgens Padden en Ramsey (2013) bestaat er een relatie tussen het spreken van een taal en het schrift. Zij stellen, net als Pattenier en Van Doeveren (2010), dat het leren lezen voor dove kinderen dubbel zo moeilijk is als voor hun horende leeftijdsgenoten. Een logisch gevolg is dat dit een negatief effect heeft op de leesresultaten van dove en slechthorenden. Dit blijkt ook uit onderzoek van Geurts (2005). Volgens Geurts (2005) wordt er in Amerikaanse en Engelse onderzoek vaak het leesniveau uit groep 5 aangehouden, wanneer er acht groepen zijn met betrekking tot het niveau van het basisonderwijs, als gemiddeld leesniveau bij schoolgaande dove en slechthorende leerlingen van zeven tot twintig jaar. Geurts (2005) kwam zelf echter in Nederland op een gemiddelde van het leesniveau van een kind uit groep 3. Opvallend is dat dove kinderen in het reguliere onderwijs vaak een hoger leesniveau behalen dan de kinderen op dovenscholen. Geurts (2005) speculeert hierbij dat op het gebied van lezen de leerlingen op de dovenscholen te weinig worden uitgedaagd.

Niet alleen uit de Engelse, Amerikaanse en Nederlandse onderzoeken blijkt een groot verschil tussen het leesniveau van horende en dove of slechthorende kinderen. Moreno-Pérez, Saldana, & Rodríguez-Ortiz (2015) stellen in een Spaans onderzoek dat er de afgelopen 30 jaar wereldwijd tientallen wetenschappelijke onderzoeken hebben aangetoond dat er een groot verschil bestaat tussen de dove en slechthorende groep lezers en de horende lezers. Ook dit recente Spaanse onderzoek liet zien dat aan het eind van de middelbare school de dove en slechthorende leerlingen een leesniveau hadden bereikt van een kind uit groep 6 op de basisschool. Het onderzoek geeft als aanbeveling dat de kinderen vroeg moeten beginnen met het leren lezen, zodat de woordenschat van de kinderen niet achter blijft bij die van hun horende leeftijdsgenoten (Moreno-Pérez, Saldana, & Rodríguez-Ortiz, 2015).

Volgens Coppens (2013) hebben dove en slechthorende kinderen over het algemeen een kleinere woordenschat dan de horende kinderen. Ze kennen niet alleen minder woorden, maar ze kennen de woorden ook minder goed. Vooral wanneer woorden een dubbele betekenis hebben leidt dit tot problemen met het begrijpend lezen. Er is een positief causaal verband tussen woordherkenning en woordgebruik. Leerlingen die goed scoren op de woordherkenning, scoren ook goed op het woordgebruik en dit geldt ook voor de slechtere scores. Wanneer de dove kinderen eenmaal een achterstand hebben opgelopen in hun woordenschat halen ze deze moeilijk in. Dit komt doordat de taalontwikkeling van leerlingen stabiel is. De scores van de dove leerlingen op meetmoment twee kan zelfs voor 90% voorspeld worden door te kijken naar de scores op meetmoment één. De woorden die de leerlingen moeilijk vinden komen vaker voor en er komen meer moeilijke woorden

bij waardoor het plezier in het lezen vaak ook verdwijnt. De leerlingen komen hierdoor in een vicieuze cirkel waardoor de achterstand alleen maar groter wordt (Coppens, 2013).

2.2.1 Conclusie

Stillezen is een krachtig instrument om de leesvaardigheid te verbeteren, als dit dagelijks op school wordt ingezet (Vernooy, 2001). Ook het voorlezen aan peuters en kleuters door ouders en het vrijetijdslezen door kinderen thuis in het basis- en voortgezet onderwijs hebben een positief effect op het leesniveau van de leerlingen (Mol & Bus, 2011). In het verdere verloop van dit onderzoek zal geïnventariseerd moeten worden of er wordt voorgelezen of dat kinderen van de Kennedyschool in hun vrije tijd lezen. Tevens blijkt dat huiswerk voor kinderen in het voortgezet onderwijs van belang is. Echter voor kinderen in het basisonderwijs blijkt dat dit geen effect heeft (Rosmalen, Dam, Vermeer & Struijk, 2009). Uit verschillende onderzoeken wereldwijd blijkt dat het verschil tussen het leesniveau bij doven en slechthorenden ver beneden het niveau ligt van hun horende leeftijdsgenoten (Moreno-Pérez, Saldana, & Rodríguez-Ortiz, 2015). In verschillende onderzoeken wordt aangegeven dat dit waarschijnlijk te maken heeft met de kleinere woordenschat van doven en slechthorenden. Verschillende wetenschappers geven aan dat het van groot belang is dat de dove en slechthorende leerlingen gestimuleerd blijven worden om te blijven lezen (Geurts, 2005). Om dit te bereiken zullen de kinderen positief tegenover het lezen moeten blijven staan om te voorkomen dat zij in een neerwaartse spiraal terecht komen (Coppens, 2013). Dit betekent in dit onderzoek dat er gevraagd moet worden aan de docenten en ouders/verzorgers of ze zien dat de kinderen plezier hebben in het lezen. Zo niet, dan moet daar iets mee gebeuren.

2.3 Onderwijs doven en slechthorenden in Suriname

Suriname is in 1946 begonnen met het onderwijs aan dove en slechthorende kinderen in het Doofstommen-instituut Sint-Theresia. Het initiatief werd genomen door het toenmalige hoofd van de Rooms-katholieke kerk in Suriname (Veltkamp, 2013). Het was de eerste en enige school op dat moment in het Caribisch gebied. Vandaar dat de leerlingen niet alleen vanuit Suriname kwamen, maar ook van het Caribisch gebied en (enkel) vanuit Nederland (Mevrouw Wartes, directrice Kennedyschool, persoonlijke communicatie, 5 december 2016). Er werd gestart in een gebouw in Suriname dat één lokaal betrof. Een aantal zusters vanuit Nederland leerden de kinderen hoe zij zoveel mogelijk konden praten. De kinderen verbleven hier intern, dit gold ook voor de weekenden en de vakanties. Een jaar later verhuisden de zusters met de, inmiddels, twaalf leerlingen naar een groter gebouw aan de Wanicastraat, tegenwoordig J.A. Pengelstraat geheten, in Paramaribo. Het gebouw bestond uit drie verdiepingen, waar boven de slaapzalen kwamen voor de kinderen en de zusters met een eetzaal. Beneden kwamen er verschillende leslokalen en een keuken. Vanaf 1964 heet het de Kennedyschool, vernoemd naar de vermoorde president John F. Kennedy van de Verenigde Staten. Een jaar later werd de Kennedystichting opgericht. Tevens is de stichting vanaf dit moment niet meer Rooms-katholiek, maar een algemene stichting voor de gehele Surinaamse gemeenschap. In 1984 had de school 224 leerlingen en dit was het grootste aantal leerlingen ooit in de geschiedenis van de school. Dit had vooral te maken met de groei van de ziekte rubella. Dit wordt ook wel rode hond genoemd en is een infectieziekte waarbij het hele lichaam bedekt is met rode vlekken en bulten. Begin jaren negentig werden de resultaten van de vaccinatie tegen rubella zichtbaar. Hierdoor is het aantal leerlingen op de Kennedyschool flink gedaald. In 2012 volgden 54 leerlingen het onderwijs waarvan er 35 in het internaat woonden (Veltkamp, 2013). De rest van de leerlingen woonden thuis. Op dit moment (2017) verblijven er 86 kinderen op de Kennedyschool, waarvan 43 op het internaat (Mevrouw Wartes, directrice Kennedyschool, persoonlijke

communicatie, 5 december 2016). Momenteel is er geen enkele zuster meer actief bij de school of het internaat. Op dit moment bestaat het personeel op de school uit 30 beroepsleerkrachten uit Suriname. Op het internaat wordt gewerkt in drie ploegen. 's Ochtends en 's middags zijn er vier leidsters aanwezig en 's avonds twee. Ook zijn er regelmatig een aantal stagiaires uit Nederland werkzaam op de Kennedyschool en op het internaat. Sinds het vertrek van de zusters, geldt er ook voor het internaat een vijfdaagse werkweek. De kinderen gaan dus in het weekend naar huis, naar een pleeggezin of familie in de stad. Dit maakt dat het voor de kinderen uit het binnenland (soms) onmogelijk om dit onderwijs te volgen. Dit heeft als gevolg dat deze kinderen thuis worden gehouden en geen onderwijs volgen (Veltkamp, 2013).

De leeftijd van de leerlingen op de Kennedyschool loopt uiteen van drie tot twintig jaar. Daarom wordt een onderscheid gemaakt in peutergroepen, kleutergroepen, basisschoolgroepen en groepen voor het voortgezet onderwijs. Er zitten maximaal negen leerlingen in één klas, waardoor er veel aandacht is voor ieder kind (Veltkamp, 2013). Naast dove en slechthorenden leerlingen, volgen ook een aantal kinderen met een andere beperking onderwijs op de Kennedyschool, zoals autisme, een verstandelijke beperking of een spasme. Zij hebben geen auditieve beperking. Deze kinderen volgen op de Kennedyschool onderwijs, omdat dit, bij gebrek aan andere scholen, de beste plek voor de kinderen in Suriname is en ze recht hebben op onderwijs (Aldus mevrouw Wartes, directrice Kennedyschool, persoonlijke communicatie, 5 december 2016). In de peutergroep is vooral het contact met klasgenoten en de docent van belang. Ze leren ook om goed op het gezicht te letten, zodat ze leren om te liplezen. Voor de basisschoolgroepen is de stof aangepast op de leerlingen, maar in principe is het dezelfde stof als bij het gewone lager onderwijs. Zo wordt de lesstof in kleinere hoeveelheden aangeboden en wordt in een langzamer tempo gewerkt. Uitgebreid Doven- en Slechthorenden Onderwijs (UDSO) is het vervolgonderwijs wat aangeboden wordt op de Kennedyschool. Dit kan tegenwoordig opgesplitst worden in de techniek, verzorging, horeca, mode en administratie. Dit onderwijs duurt drie jaar waarin zowel theorie als praktijk aan bod komt. De leerlingen hebben vrije keus in de richting die zij kiezen, maar worden wel geadviseerd door het personeel in wat bij hun mogelijkheden past (Veltkamp, 2013).

2.3.1 Conclusie

De enige school in Suriname die zich speciaal richt op dove en slechthorende kinderen is de Kennedyschool (Veltkamp, 2013). Op dit moment bestaat het personeel uit 30 beroepsleerkrachten uit Suriname (Mevrouw Wartes, directrice Kennedyschool, persoonlijke communicatie, 5 december 2016). De leeftijd op de Kennedyschool loopt uiteen van drie tot twintig jaar. Er wordt onderscheid gemaakt tussen peutergroepen, kleutergroepen, basisschoolgroepen en groep voor het voortgezet onderwijs. Er zitten maximaal negen leerlingen in één klas, waardoor er individuele aandacht is voor ieder kind. De kinderen volgen hetzelfde onderwijs als hun leeftijdsgenoten die wel kunnen horen. Voor het onderzoek is het van belang dat gekeken wordt met welke methoden zij werken en of dit op deze manier werkt. De lesstof wordt in kleinere hoeveelheden aangeboden en er wordt in een langzamer tempo gewerkt (Veltkamp, 2013).

2.4 Leesmethoden Kennedyschool

Het onderwijs op de Kennedyschool is in het Nederlands, waarbij gebruik wordt gemaakt van gebarentaal. Het liplezen speelt hierbij ook een belangrijke rol. Er wordt door de leerkrachten namelijk ook gepraat. Wanneer de kinderen op de Kennedyschool starten kunnen zij vaak geen gebarentaal of liplezen. De kinderen hebben vaak met hun ouders een eigen manier van

communiceren ontwikkeld. Voor de meeste vakken wordt gebruik gemaakt van methoden uit het reguliere onderwijs. Bijvoorbeeld rekenen, natuur en geschiedenis worden gegeven vanuit de regulieren lesmethoden waarbij gebruik wordt gemaakt van het liplezen en de gebarentaal (Mevrouw Wartes, directrice Kennedyschool, persoonlijke communicatie, 5 december 2016).

Voor het lezen wordt er gebruik gemaakt van vier methoden. De eerste methode is het leespad, hier wordt op de Kennedyschool mee gestart vanaf de peuters en loopt door tot en met het uitgebreid doven- en slechthorenden onderwijs (Mevrouw Wartes, directrice Kennedyschool, persoonlijke communicatie, 5 december 2016). Leespad is een methode die is ontwikkeld voor het technisch en begrijpend lezen van dove kinderen. De nadruk bij het leren lezen met leerpad ligt bij het liplezen, hierbij wordt ter ondersteuning gebruik gemaakt van gebarentaal, vingerspelling en door het kind het woord na te laten zeggen. De didactische uitgangspunten van de methode zijn het structureren en systematiseren van het leesproces. Hierbij staat het aanbieden van een basis leeswoordenschat en het systematisch aanbieden en oefenen van morfosyntactische structuren (een aangeboden zin exact kunnen herhalen) centraal. Ten slotte wordt in de methode een begin gemaakt met het leren omgaan met teksten. Tevens wordt in de methode geprobeerd om de kinderen pedagogisch aan te spreken door elementen uit de dovencultuur te verwerken in de teksten (Van Hell, De Klerk, Strauss, & Torremans, 2002).

Vanaf de vierde klas wordt op de Kennedyschool ook gebruikt gemaakt van drie andere methoden. Taal op maat (TOM), matrix en duizend woorden (Mevrouw Wartes, directrice Kennedyschool, persoonlijke communicatie, 5 december 2016). Taal op maat is een brede methode. Ze bieden zowel de zwakke als de sterke leerlingen aangepaste programma's aan om te volgen. De methode is ontwikkeld voor het regulier onderwijs. Er is echter ook een versie voor het dovenonderwijs. Er worden in de methode vier taaldomeinen behandeld, namelijk woordenschat, kijk op taal (klanken, woorden, zinnen en taalgebruik), luisteren en spreken en schrijven (Noordhoff Uitgevers, z.j.). Matrix is een methode die zich voornamelijk richt op de zinsstructuur. Het gaat er in de methode om dat zinnen ontleed kunnen worden. De methode richt zich niet specifiek op dove en slechthorende kinderen, maar houdt rekening met verschillende oorzaken van leesproblemen. De visie van matrix is dat de oorzaken van leesproblemen altijd terug zijn te leiden tot de volgende punten: neuromotorische ontwikkelingsblokkades, de rijping van het kind, visuele informatieverwerking, auditieve informatieverwerking, ruimtelijke ontwikkeling en automatiseringsproblemen (CNLS, z.j.). De laatste methode is de duizend woorden methode. Deze methode is ontwikkeld voor anderstalige peuters en kleuters en richt zich voornamelijk op de woordenschat (Bacchini, Boland, Hulsbeek, Pot, & Smits, 2005).

Voor de peuters en kleuters wordt op de Kennedyschool gewerkt met een werkplan. Deze is voor het basisonderwijs en vervolgonderwijs op dit moment nog in ontwikkeling. Het werkplan is gericht op dove en slechthorende kinderen uit Suriname. Hierin staat in punten beschreven welke vaardigheden de leerlingen moeten beheersen. Het eerste punt dat in het werkplan staat beschreven is bijvoorbeeld gelaatsgerichtheid. Het eerste vereiste, om te leren liplezen, is namelijk dat het kind leert om de leerkracht en anderen aan te kijken (Kennedyschool, z.j.). De directrice gaf in het gesprek aan dat bij de Marrons, het cultuur gerelateerd is dat kinderen de ouders niet aankijken, maar dit is wel noodzakelijk voor het leren liplezen (Mevrouw Wartes, directrice Kennedyschool, persoonlijke communicatie, 5 december 2016). Verder staat in het werkplan beschreven tot hoe ver de kinderen aan het eind van de kleuterklas moeten kunnen tellen, welke woordjes ze moeten kennen en er staan een aantal oefeningen in die de kinderen moeten beheersen.

2.4.1 Conclusie

Op de Kennedyschool wordt gebruik gemaakt van gesproken taal en van liplezen. Om te leren lezen wordt gebruik gemaakt van vier methoden (Mevrouw Wartes, directrice Kennedyschool, persoonlijke communicatie, 5 december 2016). De eerste methode is leespad. Deze methode wordt ingezet voor het technisch en begrijpend lezen van dove kinderen (Van Hell, De Klerk, Strauss, & Torremans, 2002). De tweede methode is taal op maat (TOM). Het is een brede methode, waarin vier taaldomeinen behandeld worden, namelijk woordenschat, kijk op taal, luisteren en spreken en schrijven (Noordhoff Uitgevers, z.j.). Matrix is een derde methode, die zich richt op de zinsstructuur. Het gaat erom dat de zinnen ontleed kunnen worden (CNLS, z.j.). De laatste methode is de duizend woorden methode. Deze methode is ontwikkeld voor anderstalige peuters en kleuters en richt zich voornamelijk op de woordenschat (Bacchini, Boland, Hulsbeek, Pot, & Smits, 2005). Doordat deze methodes aanwezig zijn, zit er enige structuur in voor het lesgeven op de Kennedyschool. Voor de peuters en kleuters wordt op de Kennedyschool gewerkt met een werkplan. Welke bestaat uit verschillende punten die de leerlingen moeten kennen en kunnen voordat zij naar het basisonderwijs gaan. Deze is voor het basisonderwijs en vervolgonderwijs op dit moment nog in ontwikkeling (Kennedyschool, z.j.). Dat de werkplannen voor het basisonderwijs en vervolgonderwijs nog in ontwikkeling zijn betekent dat ze hier mee bezig zijn. Ze denken vooruit en zijn innovatief.

Hoofdstuk 3 Methode

In het hoofdstuk 'Methode' wordt als eerste het onderzoekstype beschreven. Dit wordt gevolgd door een beschrijving van de populatie, steekproef. Hierna worden de instrumenten voor de dataverzameling beschreven, direct gevolgd door de procedure. Dan wordt de data-analysemethode beschreven. Als zesde onderdeel wordt de betrouwbaarheid van het onderzoek beschreven. Hierna volgt de interne en externe geldigheid. In het achtste onderdeel zijn de ethische overwegingen die tijdens dit onderzoek gemaakt zijn beschreven. Als laatste is er een verantwoording van de veranderingen die gedurende het onderzoek zijn aangebracht beschreven.

3.1 Onderzoekstype

Voor dit onderzoek is gekozen voor een kwalitatief onderzoek, omdat de interesse ligt in de betekenis die onderzochte personen zelf aan situaties geven. Zo kunnen bij kwalitatief onderzoek meer nieuwe inzichten verworven worden, omdat kan worden ingesprongen op onverwachte situaties. Volgens Verhoeven (2011) wordt een kwalitatief onderzoek uitgevoerd in het 'veld'. Een ervaring wordt als onderdeel van het geheel van de beleavingswereld van personen gezien, niet als een opzichzelfstaand feit. Deze manier van onderzoek biedt diepgang, omdat ook het verhaal achter de resultaten wordt beargumenteerd (Verhoeven, 2011).

In dit onderzoek is gekozen voor een interpretatief onderzoek. Bij interpretatief onderzoek staat de beleving door de onderzochte centraal. Er wordt gezocht naar de interpretatie van de respondenten (Verhoeven, 2011). In dit onderzoek gaat het om de ervaringen van de ouders/verzorgers en de docenten met betrekking tot het leesniveau van de dove en slechthorende leerlingen op de Kennedyschool.

3.2 Populatie en steekproef

Onder populatie worden alle eenheden verstaan waarover in het onderzoek uitspraken worden gedaan (Verhoeven, 2011). In dit onderzoek zijn uitspraken gedaan over het leesniveau van de dove en slechthorende leerlingen op de Kennedyschool. Er zijn gegevens verzameld door middel van interviews. Aangezien het niet haalbaar is om de dove en slechthorende leerlingen te interviewen, in verband met de communicatie (door middel van gebarentaal), welke de onderzoekers niet machtig zijn, is ervoor gekozen om dit onderzoek te richten op de ouders/verzorgers en de docenten van de leerlingen. De populatie in dit onderzoek bestaan uit de docenten en de ouders/verzorgers. In totaal zijn er op de Kennedyschool 30 docenten werkzaam. Er zitten 86 kinderen op de Kennedyschool, waarvan 43 doordeweeks op het internaat verblijven. De 86 leerlingen hebben in totaal 115 ouders/verzorgers, waarvan veel eenoudergezinnen. Ook zijn er veel grootouders die de kinderen opvoeden en pleeg of adoptiegezinnen waar de kinderen worden opgevoed.

Omdat het niet mogelijk is om de gehele populatie te onderzoeken, is er een steekproef getrokken. Dit houdt in dat er slechts over een gedeelte van de populatie gegevens worden verzameld. (Verhoeven, 2011). In totaal zijn er zeventien interviews gehouden. In de verantwoording staat beschreven dat het plan was om 20 interviews af te nemen. Echter wordt niet verwacht dat deze drie ontbrekende interviews de resultaten ernstig hebben verstoord. Er is voor deze steekproef gekozen, omdat dit het best past in de tijd die voor het onderzoek gegeven is door de onderzoekers. Ook zijn er na deze interviews genoeg data verzameld om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag. Er zijn zeven interviews met de ouders/verzorgers van de leerlingen afgenomen en tien interviews met de docenten van de leerlingen. Hier is voor gekozen omdat dit een brede kijk geeft op de situatie en

de eventuele verbeteringen. De docenten kunnen een kijk geven op het onderwijsaanbod en de middelen die hier wel of niet voor aanwezig zijn. De ouders/verzorgers kunnen de ervaringen van thuis en in de maatschappij delen. Bij de ouders/verzorgers is een van de interviews niet meegenomen in de resultaten. Dit was het hoofd van het internaat. Er werd verwacht dat zij voldoende informatie kon geven over het leesniveau van de kinderen. Echter wist zij hier onvoldoende over en is er hierdoor voor gekozen om deze resultaten niet mee te nemen in het onderzoek.

3.3 Instrumenten

In dit onderzoek zijn de data verzameld door middel van interviews. Het eerste voordeel van interviews is dat ze respondentvriendelijk zijn, echter heeft de respondent bij een interview weinig tijd om na te denken (Baarda, 2009). Dit kan zowel voor als nadelen hebben. In dit onderzoek is een nadeel hiervan dat de vraag misschien niet goed begrepen is. De respondent zal dan proberen een zo goed mogelijk antwoord te geven, maar misschien geeft dit wel een vertekend beeld op de werkelijkheid. Een ander nadeel van het houden van interviews is dat de interviewers invloed hebben op het beantwoordingsproces (Baarda, 2009). Er is geprobeerd om dit zoveel mogelijk te beperken door te benadrukken dat de mensen (grotendeels) worden geanonimiseerd in het rapport en dus vrij kunnen praten. En de onderzoekers hebben gewaakt dat de respondent voldoende ruimte krijgt om de vraag op correcte wijze te beantwoorden. Hierbij is echter wel een voordeel dat er ruimte is voor ingewikkelde vragen en beantwoordingsprocessen tijdens een interview (Baarda, 2009). Wanneer de respondent dus een vraag niet meteen begrijpt kan dit worden uitgelegd, waardoor de onderzoekers alsnog antwoord krijgen op de vraag. Bij een interview is er geen anonimiteit (Baarda, 2009). Dit is in dit onderzoek een nadeel omdat de respondenten hierdoor waarschijnlijk minder vrij durven te praten. Door te benadrukken dat hun gegevens vertrouwelijk zijn en niet traceerbaar, wordt geprobeerd dit te voorkomen. Het laatste nadeel van interviews is dat het veel tijd kost om de interviews af te nemen. Daarnaast is de verwerkingstijd ook erg groot (Baarda, 2009). Aangezien de onderzoekers maar een beperkte tijd hadden voor het onderzoek zorgt dit ervoor dat er niet meer dan zeventien interviews gedaan konden worden. In dit onderzoek is voor interviews gekozen omdat we zo dicht mogelijk bij de realiteit wilden staan. Dit houdt in dat de algemene validiteit van het onderzoek hoger is.

Volgens Verhoeven (2011) is een interview een vraaggesprek waarin de beleving van de geïnterviewde voorop staat. Er is voor gekozen om beide onderzoekers bij het interview aanwezig te laten zijn. Beide onderzoekers hebben vragen gesteld en elkaar aangevuld waar nodig was. Hiervoor is gekozen, omdat de interviewers elkaar kunnen ondersteunen wanneer de respondent iets niet begrijpt en op deze manier zal een van de interviewer zich volledig kunnen focussen op het doorvragen, terwijl de ander de focus houdt op het beantwoorden van de vragen om zo de juiste resultaten te krijgen.

Als interviewvorm is gekozen voor een half gestructureerd interview. In een half gestructureerd interview is er wel een vragenlijst of lijst met onderwerpen, maar er is ruimte voor de eigen inbreng van de respondenten. De onderzoeker is flexibel en speelt in op de situatie (Verhoeven, 2011). Het half gestructureerde interview past in dit onderzoek het beste aangezien er ruimte is voor verdiepingen, omdat er kan worden doorgevraagd. Hierdoor is er gelegenheid voor meer eigen inbreng van de geïnterviewde dan bij een gestructureerd interview. Ook is er niet gekozen voor een

open interview, omdat er waardevolle informatie verloren zou gaan aangezien er in dit onderzoek gezocht wordt naar de beleving van de geïnterviewde.

De interviewvragen zijn op een geoperationaliseerd uit de theorie die beschreven staat in hoofdstuk twee. Hierdoor kan er in de conclusie een koppeling worden gemaakt tussen de theorie en de resultaten van de interviews.

3.4 Procedure

Er zijn twee steekproeven gehouden bij dit onderzoek, namelijk de ouders/verzorgers van de dove en slechthorende leerlingen en de docenten. De ouders/verzorgers van de kinderen zijn benaderd door de directrice die hen gevraagd heeft of zij mee willen werken aan een onderzoek. De directrice spreekt de ouders/verzorgers aan zodat de kans groter is dat de ouders/verzorgers mee willen werken aan het onderzoek. Hierdoor is de steekproef niet aselekt getrokken, omdat de ouders/verzorgers bekend zijn bij de directrice. Het voordeel hiervan is dat het vertrouwd voor ze is en zo kan de directrice rustig uitleggen dat dit in het voordeel werkt voor de Kennedyschool, maar (eventueel) ook voor de ouders/verzorgers en de kinderen zelf. Tevens is deze manier sneller dan bijvoorbeeld een uitnodiging via een brief. Met de ouders/verzorgers is een rustige plek gezocht binnen school om de interviews af te nemen. Er is voor gekozen om dit op de Kennedyschool te doen, omdat dit voor ouders/verzorgers een vertrouwde plek is. Tevens is het voor de ouders/verzorgers die ver weg wonen moeilijker om op school te komen voor dit onderzoek. Waarschijnlijk zullen een aantal ouders/verzorgers de financiële middelen niet hebben om hiervoor heen en weer te rijden. Er zijn in totaal zeven interviews gehouden met ouders/verzorgers. Voor de interviews is ongeveer een kwartier per persoon gerekend.

De tweede groep respondenten bestaat uit de docenten van de Kennedyschool. De docenten zijn benaderd door de directrice. Er is in overleg met de onderzoekers en de directrice een selectie gemaakt van de docenten die beschikbaar zijn en de juiste kennis hebben over het leesniveau van de leerlingen. Hierdoor wordt de steekproef wederom niet aselekt getrokken, toch is hiervoor gekozen omdat er wordt verwacht dat hierdoor de meeste kennis kan worden verworven en worden verwerkt in het onderzoek. Er zijn in totaal tien interviews met de docenten gehouden. Bij de docenten is ervoor gekozen om met hen apart te gaan zitten op een nog overeen te komen plaats binnen de school. Dit is tevens de plek waar zij lesgeven, zodat ze de leerlingen door kunnen gaan met de schoolactiviteiten. Voor deze interviews is een half uur per persoon gerekend.

3.5 Data-analysemethode

Wanneer alle interviews zijn afgenomen, zijn deze verwerkt. Dit wordt gedaan door middel van coderen, hierdoor is er orde aangebracht in de interviewdata. Allereerst is er open gecodeerd. Dit houdt in dat de onderzoeker een woord bedenkt om het fragment het best te kunnen omschrijven, ook wel het label genoemd. Het is bedoeld om je materiaal samen te vatten. Daarna is er axiaal gecodeerd. Hierbij worden de fragmenten met dezelfde labels vergeleken op verschillen en overeenkomsten. Tot slot is er selectief gecodeerd. Hierbij worden de concepten uitgewerkt tot een theorie en worden uitzonderingen gezocht door middel van constante vergelijking. Ook kunnen er relaties worden gelegd op basis van hoe vaak concepten terugkomen in de data (Verhoeven, 2011).

3.6 Betrouwbaarheid

Bij de betrouwbaarheid van het onderzoek gaat het om het aantal toevallig gemaakte fouten. Hoe minder toevallige fouten er zijn gemaakt, hoe betrouwbaarder het onderzoek. Om de

betrouwbaarheid te testen moet het onderzoek herhaalbaar zijn. Er zijn verschillende manieren om de betrouwbaarheid van het onderzoek te verhogen (Verhoeven, 2011). Blijenbergh (2015) stelt dat een kwalitatieve onderzoeker betrouwbaarheid vaak zal vervangen door controleerbaarheid van de dataverzameling. Door inzichtelijk te maken welke keuzes er tijdens het onderzoek zijn gemaakt tijdens het selecteren van respondenten of documenten en door data zorgvuldig vast te leggen is het proces door anderen te controleren (Bleijenbergh, 2015). In dit onderzoek zijn de data op verschillende manieren vastgelegd. De interviews zijn opgenomen en zij zullen worden uitgewerkt. Hierna zullen de interviews worden verwerkt tot labels. Deze zijn terug te vinden in bijlage 4 en 5. Ook naar de selectie van de respondenten is in dit onderzoek nauwkeurig gekeken. Wanneer je een grotere steekproef hebt, kun je nauwkeuriger een uitspraak doen (Verhoeven, 2011). In dit onderzoek is ervoor gekozen om tien interviews te houden met de ouders/verzorgers van de leerlingen van de Kennedyschool en tien interviews met de docenten op de Kennedyschool. Er is hiervoor gekozen, omdat er verwacht werd dat er niet meer respondenten beschikbaar zouden zijn en omdat er rekening gehouden moest worden met de beperkte tijd van de onderzoekers. De keuzes die tijdens dit onderzoek zijn gemaakt staan beschreven in de verantwoording. Deze is te vinden in paragraaf 3.9 Verantwoording.

3.7 Interne en externe geldigheid

Bij de validiteit gaat het om de mate waarin het onderzoek vrij is van systematische fouten. Er zijn verschillende vormen van validiteit. De eerste is interne validiteit. Het onderzoek is intern valide wanneer de conclusies stand houden en ze kritiek van collega-onderzoekers aan kunnen. De volgende punten zouden de interne validiteit in dit onderzoek kunnen beïnvloeden (Verhoeven, 2011).

Het is van groot belang dat de vragenlijst vanaf het begin goed in elkaar zit (Verhoeven, 2011). Hieraan is in dit onderzoek geprobeerd te voldoen door te werken aan de hand van een interviewschema en feedback op de vragenlijst te vragen van meerdere professionals. Zo heeft onder andere een contactpersoon in Suriname de vragen bekeken om te kijken of deze passend zijn binnen de Surinaamse waarden en normen.

Er kan sprake zijn van een testeffect wanneer respondenten anders reageren, omdat zij weten dat ze aan een onderzoek meedoen (Verhoeven, 2011). Dit was in dit onderzoek een punt waar extra aandacht aan moest worden besteed, om de respondentbias zo hoog mogelijk te houden. Aangezien de vragen soms gevoelig zouden kunnen liggen, werd extra benadrukt dat de anonimiteit van de gegevens van de respondenten gewaarborgd zou worden.

Ook is er gekeken naar de plaats waar de interviews werden gehouden. Het was van belang dat dit op een plek gebeurde waar docenten en ouders/verzorgers open en eerlijk konden praten. Ten slotte is ook de interviewbias van belang. Dit houdt de toon van de interviewer en de interpretatie van antwoorden in. Aangezien de culture verschillen een rol spelen is hier extra aandacht aan besteed. Vooraf is er gekeken of er eventueel een testinterview plaats zou kunnen vinden. Aangezien er geen overschot aan respondenten was, is ervoor gekozen om dit niet te doen. Om een foute interpretatie van antwoorden te voorkomen zullen de interviewers kritisch naar elkaar moeten blijven kijken en samen de antwoorden goed bestuderen.

De tweede vorm is de externe validiteit. Bij externe validiteit is gekeken of de bevindingen in het onderzoek zijn te generaliseren naar een grotere populatie. Bleijenbergh (2015) stelt dat de letterlijke uitkomsten van een casestudy niet zijn te generaliseren, maar de patronen kunnen dat

mogelijk wel zijn. Dit wordt analytische generalisatie genoemd (Bleijenbergh, 2015). In dit onderzoek is er een casestudy gedaan. De letterlijke uitkomsten zullen dus niet generaliseren zijn. Bij de externe validiteit is gekeken of de steekproef een juiste afspiegeling van de doelgroep vormt (Verhoeven, 2011). De docenten zijn uit verschillende klassen genomen om een goed algemeen beeld te kunnen schetsen. Bij de ouders/verzorgers vormde dit echter een groter probleem. Er bleek weinig animo te zijn vanuit de ouders/verzorgers om deel te nemen aan het onderzoek. Om toch zoveel mogelijk ouders/verzorgers te kunnen spreken is er een selectie van de ouders/verzorgers door de directrice gemaakt. Dit zou echter wel ten koste kunnen gaan van de representativiteit van de steekproef. De selectie van de steekproef in dit onderzoek wordt nader beschreven in paragraaf 3.4 Populatie en steekproef.

3.8 Ethische overweging

Er zijn meerdere ethische overwegingen gemaakt in dit onderzoek. De privacy in dit onderzoek is op verschillende manieren gewaarborgd. Volgens Baarda (2009) is het van belang om te weten hoe vertrouwelijk of anoniem de gegevens verwerkt worden. In dit onderzoek is er allereerst voor gezorgd dat er in de onderzoeksgegevens geen namen of adressen van de respondenten worden opgenomen. Dit is ook aangegeven bij de desbetreffende respondenten, zodat ook zij weten dat er zorgvuldig met de persoonsgegevens is omgegaan. De gegevens zijn zo opgeslagen dat deze niet tot een persoon te herleiden zijn. Ook zijn de opgenomen bestanden na de onderzoekstermijn vernietigd. Alleen de onderzoekers hebben de opnamen terug geluisterd. Alle respondenten zullen vrijwillig deelnemen aan het onderzoek. Er is een uitnodiging verstuurd met een vriendelijk verzoek om mee te werken aan het interview.

Ook is er in dit onderzoek rekening gehouden met de cultuurverschillen. In de interviewvragen is gewaakt voor interpretatiefouten. Zaken die voor de onderzoekers als respectvol worden gezien, kunnen door de populatie als kwetsend worden ervaren. Om dit te voorkomen zijn de interviewvragen nagekeken door de contactpersoon van Saxion en een contactpersoon in Suriname. Een andere ethische overweging die is gemaakt door de onderzoekers met betrekking tot de cultuurverschillen zijn de lessen die zij ter voorbereiding op Suriname hebben gevolgd. Dit waren bijeenkomsten vier bijeenkomsten van gemiddeld drie uur. Hierin werd er informatie gegeven over Suriname en werden de cultuurverschillen besproken. Hierdoor weten de onderzoekers wat wel en niet gepast is in Suriname.

Door de beperking van de leerlingen op de Kennedyschool is hier tijdens de interviews zorgvuldig mee omgegaan tegenover voornamelijk de ouders/verzorgers van de kinderen. Doordat de onderzoekers zich hier door middel van literatuuronderzoek in hebben verdiept is de kans zo klein mogelijk gehouden dat zij hierin ouders/verzorgers of docenten kwetsen.

3.9 Verantwoording

Gedurende het onderzoek zijn er verschillende plannen vanuit het onderzoeksplan gewijzigd. Hieronder staat beschreven waarom is gekozen om af te wijken van de originele plannen.

Oorspronkelijke plan	Verandering	Verantwoording
----------------------	-------------	----------------

Onderzoekers nodigen docenten uit in een vergadering	Docenten zijn gevraagd door de directrice om deel te nemen aan het onderzoek	Er is voor gekozen om de directrice de docenten te vragen, omdat zij de docenten kan overtuigen van het belang van het onderzoek.
Docenten worden aselekt gekozen	Samen met de directrice is er gekeken welke docenten het meest relevant zijn voor het onderzoek	Er is voor gekozen om te kijken naar de relevantie van de docenten omdat het belangrijk is dat de docenten informatie kunnen verstrekken over het leesniveau van de leerlingen. Sommigen zullen hier te weinig informatie over hebben.
Ouders/verzorgers worden uitgenodigd door middel van een brief	Ouders/verzorgers worden op het schoolplein aangesproken door de directrice.	Er is voor gekozen om de directrice de ouders/verzorgers uit te laten nodigen door ze aan te spreken op het schoolplein, omdat de directrice de ouders/verzorgers het belang van het onderzoek in kan laten zien en er een grote kans is dat zij mee willen werken wanneer zij door de directrice worden aangesproken.
De selectie van de ouders/verzorgers is aselekt	De ouders/verzorgers worden aangesproken door de directrice. Hierdoor worden ouders/verzorgers dus indirect gekozen door de directrice. Ook is er al een selectie gemaakt van de ouders/verzorgers die gekozen kunnen worden, omdat niet alle ouders/verzorgers zullen verschijnen op het schoolplein.	Toch is er gekozen om de ouders/verzorgers op deze manier te selecteren, omdat dit een grotere kans geeft dat de ouders/verzorgers willen meewerken aan het onderzoek.
Oorspronkelijk bestond het interview uit 18 vragen	Er zijn twee vragen uit het interview gehaald. Er is gekozen voor de twee minst relevante vragen. Deze vragen gaven geen antwoord op de	Na het eerste interview bleek dat het interview bijna anderhalf uur duurde. Er is toen voor gekozen om een aantal vragen uit het interview

	deelvraag en zijn om deze reden weggelaten.	te halen, zodat deze werd ingekort.
In het onderzoeksplan stonden vier praktische deelvragen beschreven	De vier praktische deelvragen in het onderzoeksplan zijn veranderd in drie deelvragen. De eerste twee deelvragen in het onderzoeksplan zijn veranderd in één andere deelvraag.	Hiervoor is gekozen, omdat de nieuwe indeling beter antwoord geeft op de hoofdvraag.
Er zouden 20 interviews worden afgenomen	Er zijn zeventien interviews afgenomen.	Het was moeilijk om de ouders/verzorgers mee te laten werken aan de interviews en aangezien de onderzoekers een beperkte tijd hadden zijn er in plaats van tien, zeven interviews afgenomen bij de ouders/verzorgers.

Hoofdstuk 4 Resultaten

De resultaten zijn opgedeeld in drie deelvragen. Eerst worden de resultaten van deelvraag 1: wat is de tevredenheid over het huidige leesniveau van de dove en slechthorende leerlingen op de Kennedyschool volgens docenten en ouders/verzorgers? besproken. Vervolgens wordt deelvraag 2: welke verbetermogelijkheden zien de docenten van de Kennedyschool ten opzichte van het huidige leesniveau onder de dove en slechthorende leerlingen? besproken. Tenslotte wordt deelvraag 3: welke verbetermogelijkheden zien de ouders/verzorgers van de dove en slechthorende kinderen op de Kennedyschool ten opzichte van het huidige leesniveau van de kinderen? behandeld.

4.1 Kenmerken respondenten

Er zijn tien docenten gevraagd om mee te werken aan de interviews van de in totaal 30 werkzame krachten op de Kennedyschool. Alle tien zijn op de uitnodiging ingegaan. Van de tien docenten die geïnterviewd zijn op de Kennedyschool geeft er één les aan de peuter en kleuterklas, vier docenten geven les op het basisonderwijs, één heeft een schakelklas tussen het basisonderwijs en de UDSO, drie docenten geven les op de UDSO en één docent geeft les in de mediatheek. Alle respondenten zijn vrouw.

Er zijn tien ouders/verzorgers uitgenodigd om te komen naar het interview van de 115 ouders/verzorgers. Zes van de tien ouders/verzorgers zijn gekomen naar het interview. Twee ouders/verzorgers hebben zich afgemeld, één ouder is niet verschenen en de andere ouder bleek niet representatief te zijn om mee te nemen in de resultaten. Zij behoorde niet tot de juiste steekproef. De redenen voor het niet verschijnen en het afmelden zijn de onderzoekers niet bekend.

Op de Kennedyschool zijn zes ouders/verzorgers geïnterviewd. Vier hiervan zijn ouders van kinderen op de Kennedyschool en twee zijn grootouders van kinderen op de school. Eén paar grootouders (man en vrouw) kwam gezamenlijk naar het interview. Deze antwoorden geteld als één. De overige ouders/verzorgers kwamen alleen en zij waren allen van het vrouwelijke geslacht.

4.2 Wat is de tevredenheid over het huidige leesniveau van de dove en slechthorende leerlingen op de Kennedyschool volgens docenten en ouders/verzorgers?

Resultaten docenten

Het leesniveau is opgesplitst in vijf onderdelen van het lezen: de woordenschat, het technisch lezen, de basisvaardigheden, de spelling en het leesbegrip. Hierbij is gevraagd naar de tevredenheid op al deze onderdelen aan de docenten. Over de tevredenheid van de woordenschat geeft de helft van de docenten (N=10) aan dat dit verschilt per leerling. Zo zegt één van deze vijf docenten: 'Kijk dat is helemaal afhankelijk, want elk kind heeft weer een ander niveau'. Minder dan de helft van de respondenten, namelijk vier, geven aan dat zij niet tevreden zijn over de woordenschat van de leerlingen. Eén van de docenten heeft twee groepen. Wanneer zij deze twee groepen met elkaar vergelijkt ziet zij dat de ene groep sterker is dan de andere groep. Wanneer zij uitspraken doet over de verschillende onderdelen geeft zij dus steeds als antwoord dat het verschilt per leerling. Nog één docente geeft aan dat het op alle onderdelen afhankelijk is van de leerling. Eén van de vier docenten geeft aan het niveau heel laag te vinden. Zij zegt dat ze zelfs de makkelijkste woorden niet weten.

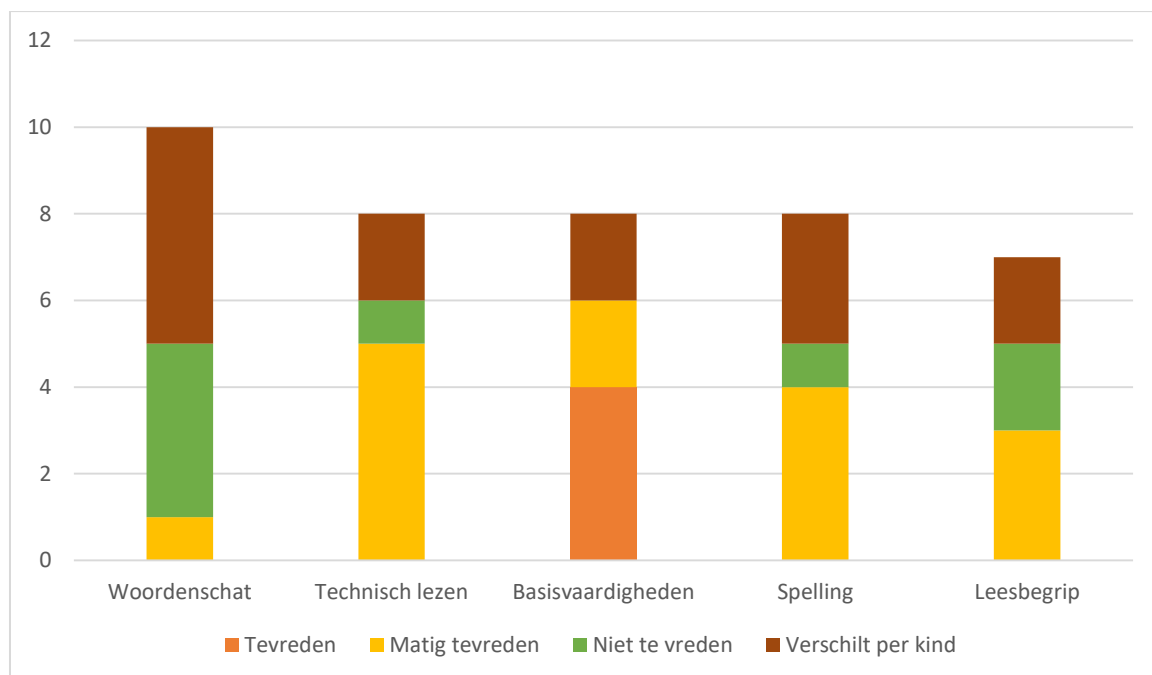
Het tweede onderdeel waar de docenten hun tevredenheid over uit spreken is het technisch lezen. Hierbij geeft de meerderheid, namelijk vijf van de acht docenten die antwoord konden geven op de vraag, aan matig tevreden te zijn over technisch lezen van de leerlingen. Docenten zijn hierover matig tevreden, omdat zij denken dat het technisch lezen wel zal verbeteren. Ook geeft één docent

aan dat wanneer zij de tekst al een keer eerder hebben doorgenomen het wel vlot gaat, maar wanneer het een nieuwe tekst is dan gaat het technisch lezen niet goed. Eén docente zegt: ‘Redelijk. Echt snel lezen kunnen ze ook al niet. Dan moet ze even nadenken. Dus echt goed kan het niet’. Twee docenten geven aan dat het technisch lezen verschilt per leerling. Eén docent geeft aan niet tevreden te zijn over het technisch lezen van de leerlingen. Ze geeft aan dat het hoogste cijfer dat ze kan geven een zes is. Het grootste deel van de leerlingen moet ze een vijf of vijf en een half geven.

Het volgende onderdeel zijn de basisvaardigheden. De helft van de acht respondenten geven aan tevreden te zijn over de basisvaardigheden. Eén van de vier docenten geeft hierbij aan dat de kinderen het alfabet beheersen. Eén andere docente zegt: ‘Ja, ik mag voor mijn leerlingen best tevreden zijn. Het handalfabet dat gaat super Misschien kleine foutjes met die b en die d, want bij die buik is de ene aan de linkerkant en de andere aan de rechterkant. Dat is over elk kind normaal, maar dat lukt. En voor de rest, ik mag best tevreden zijn.’ De andere helft van de acht respondenten is gelijk verdeeld. Twee geven aan dat ze matig tevreden zijn over de basisvaardigheden en de overige twee geven aan dat de basisvaardigheden per kind verschillend zijn.

Op het onderdeel spelling geeft de helft van de acht respondenten aan matig tevreden over te zijn. Eén docente geeft aan dat alle onderdelen met elkaar te maken hebben. Als het alfabet en de klanken uitspreken al niet zo goed gaan, dan zal de spelling ook niet goed zijn zegt zij. Drie docenten vinden dat het verschilt per leerling en één docent is niet tevreden over de spelling.

Het laatste onderdeel is leesbegrip. Hier geven drie van de zeven docenten, die antwoord konden geven op de vraag, aan matig tevreden te zijn over het leesbegrip. Eén docente geeft aan dat de korte teksten wel gaan. Ook merkt zij dat het beter gaat wanneer ze de vragen mondeling stelt, want als ze het op schrijft is het probleem vaak dat ze de vraag niet kunnen lezen. Twee docenten geven aan dat zij niet tevreden zijn. Eén van hen zegt dat de leerlingen moeilijk vragen kunnen beantwoorden. De andere twee docenten geven aan dat het leesbegrip verschilt per leerling zoals te zien is in figuur 1 tevredenheid docenten over het leesniveau.

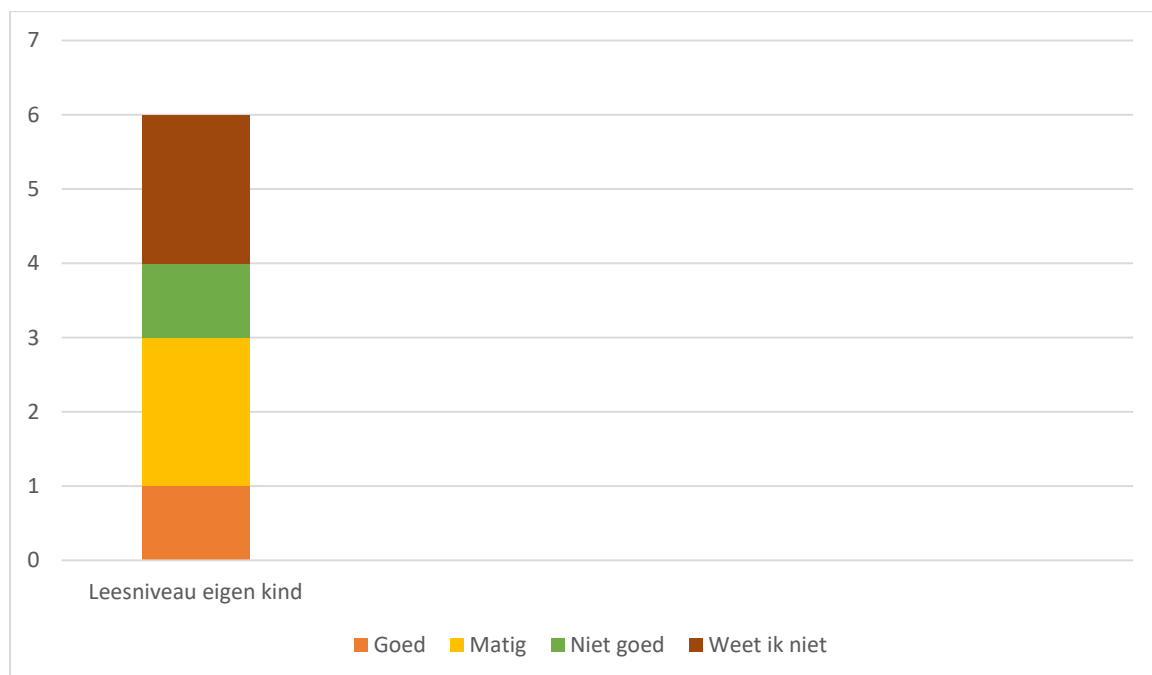
Figuur 1. Tevredenheid docenten over het leesniveau

Resultaten ouders/verzorgers

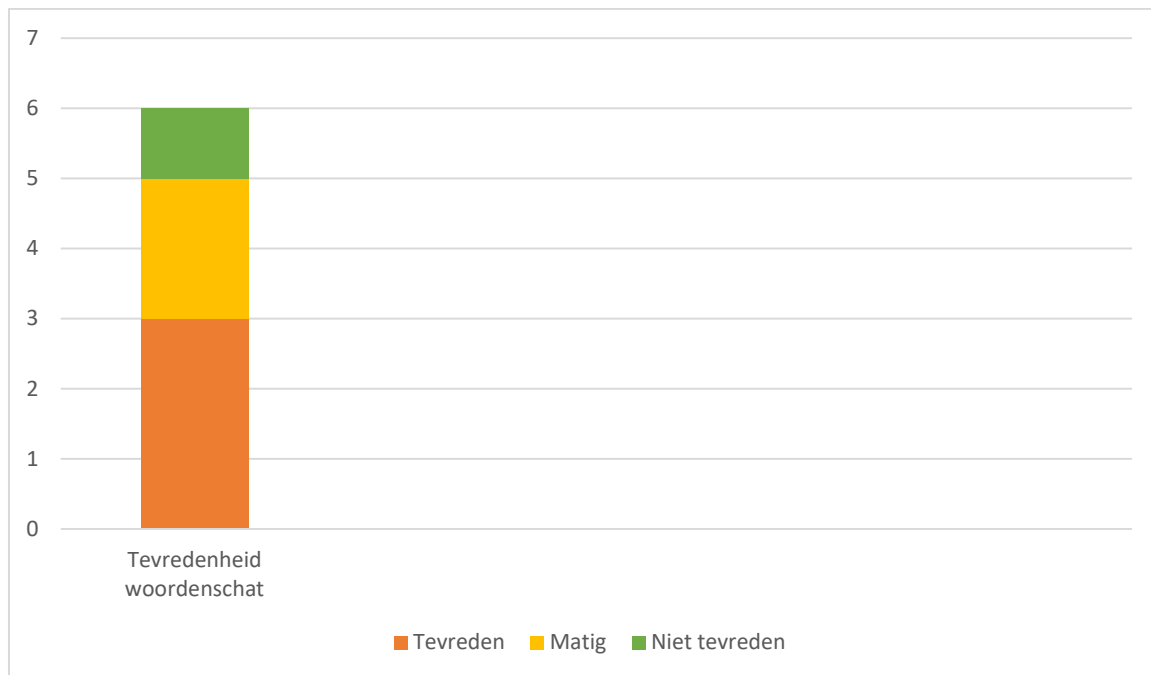
Op de vraag hoe de ouders/verzorgers vinden dat hun kind leest geeft één ouder van de zes (N=6) aan hier tevreden over te zijn. Ze geeft aan dat zover zij weet, hij best goed kan lezen. Twee ouders/verzorgers geven aan dat hun kinderen matig lezen. Een andere ouder vindt dat het nog niet goed gaat, hoewel ze aangeeft dat het beter gaat dan vroeger. De overige twee ouders/verzorgers kunnen geen uitspraken doen over het leesniveau van hun kind, omdat zij hun kind niet hebben zien of horen lezen. Deze uitspraken zijn terug te vinden in figuur 2 leesniveau leerlingen volgens ouders/verzorgers.

De volgende vraag die de ouders/verzorgers gesteld is gaat over de mate van tevredenheid als ze kijken naar de woordenschat van het kind. Drie van de zes ouders/verzorgers geven aan hier tevreden over te zijn. Uit de antwoorden blijkt dat twee ouders/verzorgers matig tevreden te zijn over de woordenschat van hun kind. Eén van de ouders/verzorgers zegt: 'Wat ik net zei, niet bij alle woordjes kent ze de woordenschat. Maar als het aangeleerd wordt, naarmate het aangeleerd wordt en ze elke dag bezig gaat met die woorden gaat ze het automatisch ook kunnen herkennen vind ik'. Tot slot geeft één ouder aan dat haar kind bepaalde simpele woorden niet begrijpt. Dit antwoord wordt gecategoriseerd onder niet tevreden, zie figuur 3 tevredenheid woordschat van de leerlingen volgens ouders/verzorgers.

Afsluitend is tijdens het interview aan de ouders/verzorgers gevraagd of zij een idee hebben hoe de juffrouw hun kind leert lezen op de Kennedyschool. Hier gaf de meerderheid, vier van de zes ouders/verzorgers, aan dit niet te weten. De overige twee ouders/verzorgers hadden hier wel een idee over. Eén van de ouders/verzorgers zegt dit te weten, omdat haar dochter het vertelt wanneer ze thuis samen aan het oefenen zijn met lezen. Ook gaat ze naar de ouderochtenden en bespreekt ze met de leerkracht hoe ze het lezen het beste aan kan pakken. Eén geeft aan dat ze hier een idee over heeft, omdat ze aan de juffrouw vraagt hoe haar kind op school geleerd wordt te lezen.

Figuur 2. Leesniveau leerlingen volgens ouders/verzorgers

Figuur 3. Tevredenheid woordenschat van de leerlingen volgens ouders/verzorgers

Koppeling ouders/verzorgers en docenten

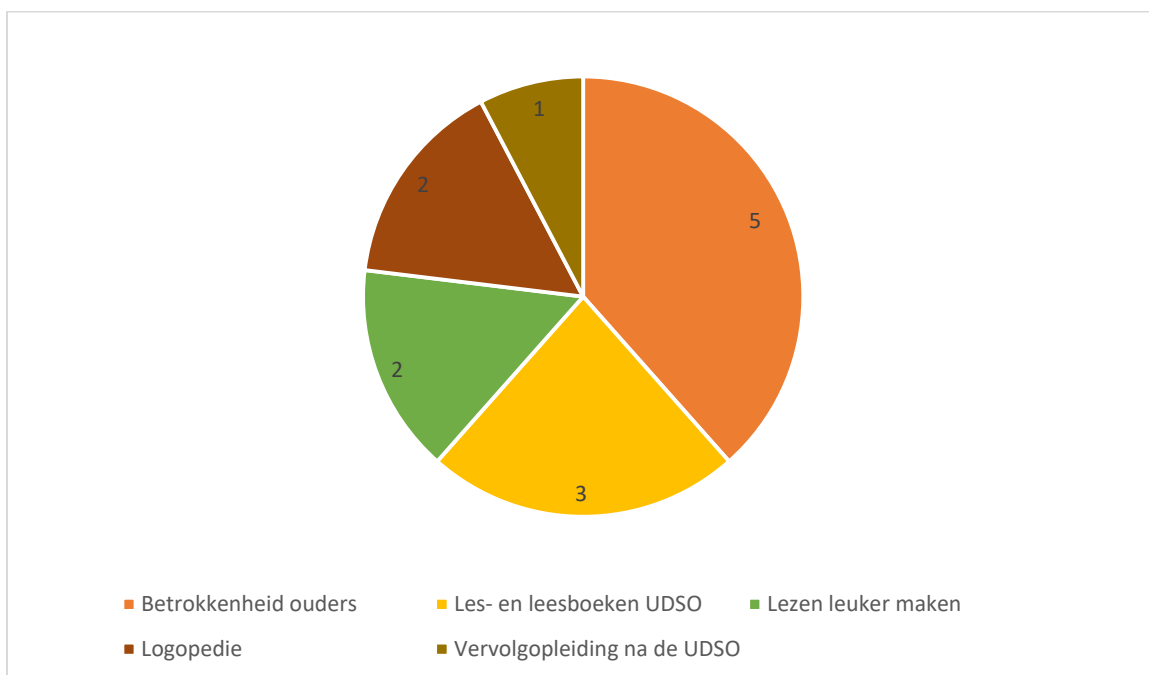
Aan zowel de docenten als aan de ouders/verzorgers is gevraagd naar de tevredenheid van de woordenschat van de kinderen. Wanneer de figuren vergeleken worden is te zien dat over de woordenschat verschillend gedacht wordt. Zo is de helft van de ouders/verzorgers (N=6) tevreden over de woordenschat, terwijl geen enkele docent aangeeft tevreden te zijn. Vier docenten (N=10) geven aan niet tevreden te zijn over de woordenschat van de kinderen, tegenover één ouder die niet tevreden is.

4.3 Welke verbetermogelijkheden zien de docenten van de Kennedyschool ten opzichte van het huidige leesniveau onder de dove en slechthorende leerlingen?

Als eerste verbetermogelijkheid wordt door één docent van de tien (N=10) aangegeven dat er op dit moment een leesmethode voor de UDSO ontbreekt. Ze geeft aan dat er wel boeken aanwezig zijn, maar tot een bepaald niveau. Twee andere docenten geven aan dat de leesboeken die aanwezig zijn, een te laag niveau hebben. Ze geven aan dat de oudere leerlingen onder hun niveau lezen. Het volgende verbeterpunt richt zich op een vervolgopleiding na de UDSO. Dit geeft één docent aan. Twee docenten geven als verbeterpunt aan dat het lezen leuker moet worden gemaakt voor de leerlingen. Zo ziet één van deze docenten educatieve dagtochten als een optie om het lezen leuker te maken. Zij geeft aan dat dit vaker is gedaan met de kinderen en dat ze hier goede ervaringen mee heeft. Doofheid en slechthorendheid moet door de ouders/verzorgers geaccepteerd worden geven twee andere docenten aan. Hierbij vraagt één docent zich af hoe je een kind kan helpen als zij de doofheid en slechthorendheid van het kind nog niet geaccepteerd hebben. Twee docenten geven aan dat de ouders/verzorgers geen gebarentaal kunnen. Een verbeterpunt hieruit is dat er gebarenlessen worden georganiseerd en de ouders/verzorgers zich hiervoor aanmelden. Eén van de docenten zegt hierover: 'Juffrouw Astrid, de tolk van de school, heeft meerdere keren voorstellen gedaan aan familieleden van komen jullie, er is een speciale gebarencursus op de zaterdag en dan ga

ik jullie trainen in gebaren, maar ze komen niet. Ze komen niet. Ze denken meer aan andere dingen. Ze geven andere dingen prioriteit waardoor ze laten hun dove familielid aan kan'. Eén docent zegt dat ouders/verzorgers niet met hun kind kunnen communiceren, waardoor het moeilijk is het kind te begeleiden. Tot slot geeft een docent aan dat de ouders/verzorgers kinderen moeten steunen thuis.

Ten opzichte van de Kennedyschool geven de docenten ook een aantal verbetermogelijkheden, die indirect van belang zouden kunnen zijn om het leesniveau te stimuleren. Zo geeft één van de tien docenten aan een logopedist een toegevoegde waarde te vinden voor de Kennedyschool. Een andere docent geeft aan dat een training logopedie voor de docenten ook zou kunnen bijdragen voor de ontwikkeling van de kinderen. Zij zegt: 'Ja, of dat wij dan misschien ook training krijgen. Dat zou ook kunnen. Dat we dan tenminste een basis hebben. Niet alles, maar tenminste een basis'. De verbetermogelijkheden volgens docenten zijn te vinden in figuur 4.

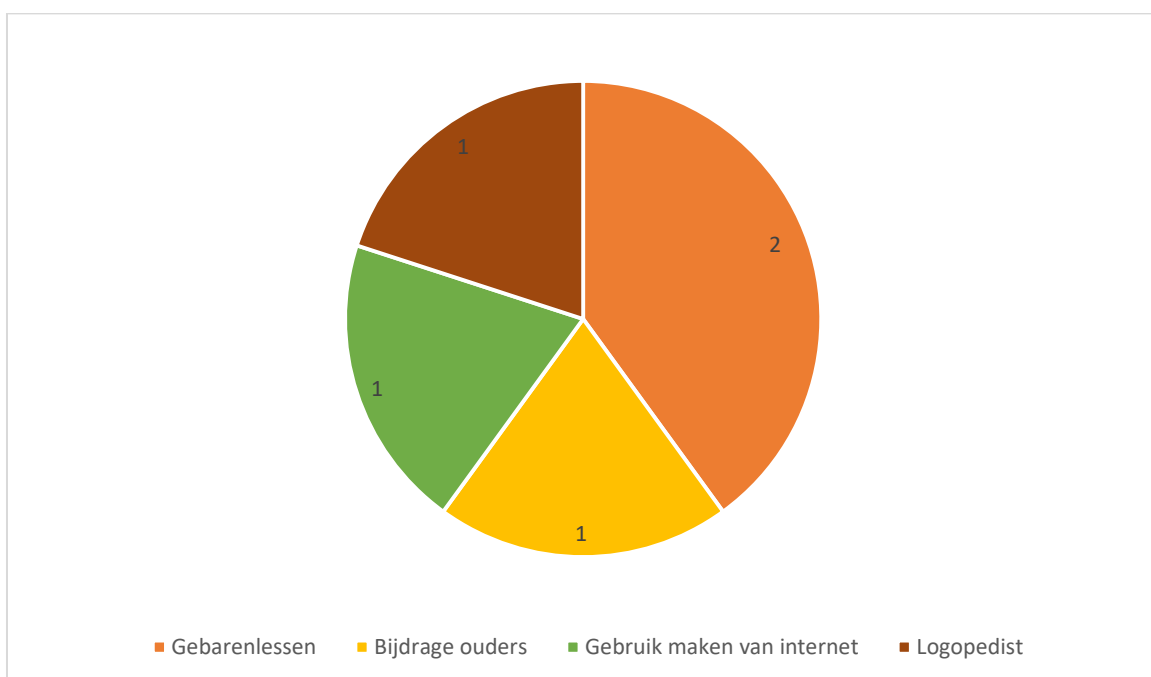
Figuur 4. Verbetermogelijkheden volgens docenten

4.4 Welke verbetermogelijkheden zien de ouders/verzorgers van de dove en slechthorende kinderen op de Kennedyschool ten opzichte van het huidige leesniveau van de kinderen?

Een eerste verbetermogelijkheid die een ouder van de zes (N=6) aangeeft, is een grotere relationele bijdrage van de ouders/verzorgers. Ze vindt dat er in de middag tijd aan educatie moet worden besteed door de ouders/verzorgers. Ze zegt: 'De klassenjuf gaat van 8 tot half 1 bezig zijn met de leerlingen, met dat kind. Wij zijn van half 1 tot... Wij zitten de hele avond nog met dat kind. Dus wij moeten tijd maken met dat kind. Dus ik weet al hoe die klassenjuf met d'r oefent en ik weet zelf hoe ik met m'n kind oefen. Dus ik vind dat is geen probleem. Dus ik oefen gewoon met haar hoe ik d'r kan begeleiden en de klassenjuf doet dat van 8 tot half 1 met dat kind'. Twee ouders/verzorgers geven aan gebarenlessen voor de ouders/verzorgers als een toegevoegde waarde te zien. Eén van deze twee ouders/verzorgers geeft aan dat als een ouder beter kan gebaren, zij het kind ook beter kunnen ondersteunen. Een andere ouder noemt het vaker gebruiken van internet thuis door ouder en kind als een verbeterpunt. Ze gebruikt dit zelf door dingen op te zoeken voor haar kind. Tot slot vindt een

ouder het een toegevoegde waarde dat er een logopedist aanwezig is op de Kennedyschool. Zo noemt ze een aantal voorbeelden met betrekking tot de spraak van haar kind, waarbij een logopedist ondersteuning zou kunnen bieden. Ze zegt: 'Wanneer J. praat, articuleert die niet he. En hij praat met gesloten mond, dus bijvoorbeeld ik wil pizza. Maar zijn stembeheersing heeft hij ook niet. Kijk u verstaat me als ik niet articuleer, maar ik versta hem helemaal niet als ik niet articuleer, wanneer hij zijn mond dicht houdt. En ik heb hem gevraagd waarom hij niet articuleert en toen zei hij: Je gaat toch niet zo praten tot mensen. He, wil je pizza. Ik denk dat logopedisten dat doen. Maar hij moet zijn mond open maken en moet articuleren, anders begrijp je hem niet. Dus ik wil die logopedisten voorhouden om dat met hem te bespreken'.

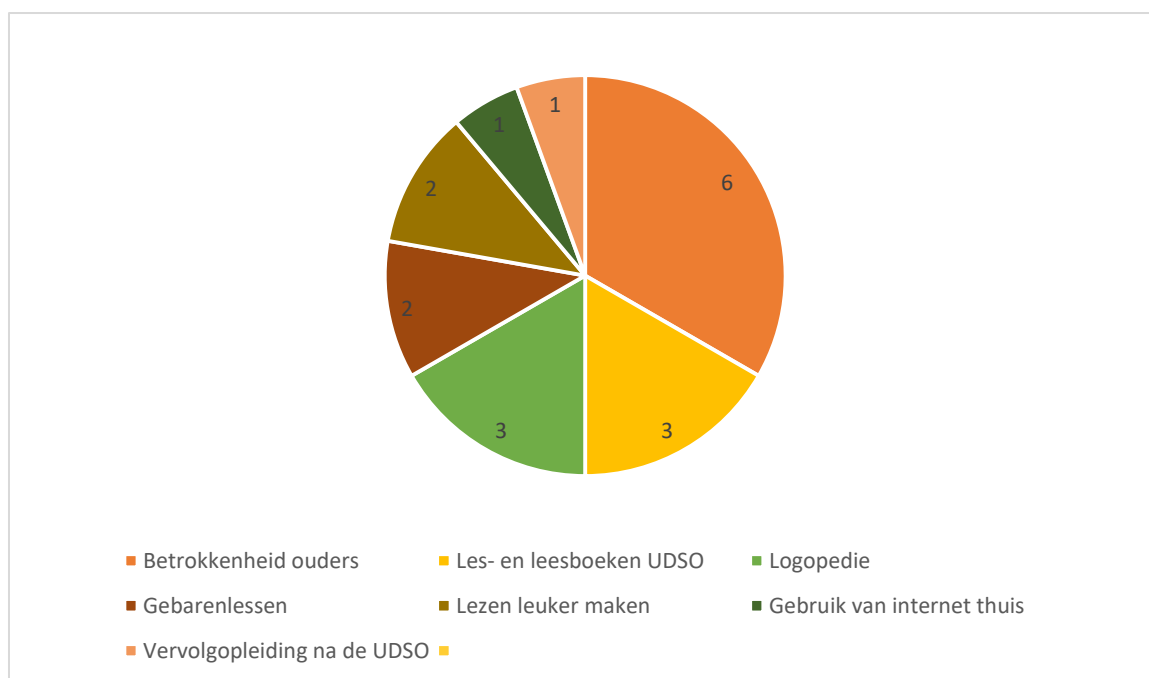
Uit de theorie kwam naar voren dat bij de peuters en kleuters waarvan de ouders veel voorlezen bijna 70% van de kinderen zowel de woordenschat als de basisvaardigheden (klanken en letters kennen en identificeren) voldoende beheerste (Mol & Bus, 2011). Drie van de vijf ouders/verzorgers gaven aan dat ze het voorlezen van een ouder aan het kind goed vinden. Eén van de vijf ouders/verzorgers geeft aan dat dit verschilt per kind. Zij zegt: 'het kan ook, het kan ook niet. Niet alle kinderen zijn hetzelfde.' Tot slot geeft één ouder aan dat zij het niet weet, omdat ze dit nooit geprobeerd heeft. Ook wordt in de theorie beweerd dat vrijetijdslezen bij kinderen op de basisschool en in het voortgezet onderwijs een positief effect heeft op de leesvaardigheid van de leerlingen (Mol & Bus, 2011). Drie van de drie ouders/verzorgers beamen vrijetijdslezen goed te vinden. In figuur 5 staan de verbetermogelijkheden volgens ouders/verzorgers in een figuur.

Figuur 5. Verbetermogelijkheden volgens ouders/verzorgers

Koppeling verbetermogelijkheden docenten en ouders/verzorgers

Zowel docenten als ouders/verzorgers zien in de betrokkenheid van ouders/verzorgers en in de logopedie verbetermogelijkheden. Een verschil is dat de gebarenlessen bij de docenten vallen onder de betrokkenheid van ouders/verzorgers, terwijl dit bij de ouders/verzorgers als een aparte verbetermogelijkheid wordt genoemd. In figuur 6 worden de verbetermogelijkheden van docenten en ouders/verzorgers in één figuur getoond.

Figuur 6. Verbetermogelijkheden volgens docenten en ouders/verzorgers

Hoofdstuk 5 Conclusies en aanbevelingen

In dit laatste hoofdstuk worden allereerst de conclusies beschreven waarna de aanbevelingen logisch en concreet volgen. Ook wordt er een sterke en zwakte analyse beschreven en tot slot volgt de discussie.

5.1 Conclusie deelvraag 1

Tevredenheid over het huidige leesniveau van de dove en slechthorende leerlingen op de Kennedyschool volgens docenten en ouders/verzorgers

Hoewel er verdeeldheid is, wordt zowel door docenten als door ouders/verzorgers het huidige leesniveau van de leerlingen op de Kennedyschool als matig ervaren. Bijna alle docenten geven aan dat het lezen moeilijk is voor de leerlingen. Dus er moet uitgezocht worden hoe het lezen wordt ervaren op de Kennedyschool. Om te kijken wat docenten van het huidige leesniveau van dove en slechthorende leerlingen op de Kennedyschool vinden is gekeken naar hun tevredenheid op vijf onderdelen van het lezen, te weten de woordenschat, het technisch lezen, de basisvaardigheden, de spelling en het leesbegrip. Kijkend naar de vijf onderdelen blijkt dat docenten over het algemeen matig tevreden zijn over het leesniveau van de kinderen. Opvallend is dat alleen bij de basisvaardigheden vier van de acht docenten aangeven tevreden te zijn. Bij de andere onderdelen geeft geen enkele docent aan tevreden te zijn. Dit zou hoogstwaarschijnlijk kunnen worden verklaard doordat de basisvaardigheden vanaf het begin worden behandeld met de kinderen. De basisvaardigheden zijn dan ook het vaakst herhaald, waardoor de leerlingen dit na verloop van tijd gaan beheersen. Wanneer alle onderdelen met elkaar worden vergeleken, zijn de docenten het minst tevreden over de woordenschat van de kinderen. De theorie zegt dat doven en slechthorenden niet alleen minder woorden kennen, maar ze kennen de woorden ook minder goed (Coppens, 2013). Een gebrek aan woordenschat zou kunnen worden verklaard doordat de dove en slechthorende kinderen de woorden niet horen en het dus moeilijker is om de woorden te herkennen. Dus het is voor de dove en slechthorende kinderen van groot belang dat er extra aandacht wordt besteed aan het vergroten van hun woordenschat, waardoor het leesniveau ook verbeterd zal worden.

Vervolgens is aan de ouders/verzorgers voorgelegd hoe zij vinden dat hun kind leest. De meningen zijn hierover verdeeld. Dit loopt uiteen van 'goed' tot 'ik weet niet hoe mijn kind leest'. Dat de meningen van de ouders/verzorgers verdeeld zijn zou kunnen betekenen dat ieder kind verschillend is. Twee van de zes ouders/verzorgers weten niet hoe hun kind leest. Dit zou verschillende oorzaken kunnen hebben. Het zou kunnen liggen aan een gebrek aan interesse vanuit de ouders/verzorgers in de schoolresultaten van hun kind, maar een andere mogelijkheid is dat de school de ouders/verzorgers te weinig betreft en te weinig motiveert om thuis met hun kind aan school te werken.

Aan de ouders/verzorgers is ook gevraagd in welke mate zij tevreden zijn over de woordenschat van hun kind. De helft van de ouders/verzorgers geeft aan tevreden te zijn over de woordenschat van zijn kind. Twee van de zes ouders/verzorgers geven aan matig tevreden te zijn en de laatste ouder is niet tevreden. Ouders/verzorgers zijn dus meer tevreden over de woordenschat van hun kind dan over hoe hun kind in het algemeen leest. Ook blijkt dat de ouders/verzorgers meer tevreden zijn over de woordenschat van de kinderen dan de docenten.

Een verschil tussen de ouders/verzorgers en de docenten is dat een deel van de ouders/verzorgers aan geeft niet te weten hoe zijn kind leest, terwijl de docenten hier wel allemaal antwoord op kunnen geven. Wat hiervan de reden is, wordt in dit onderzoek niet duidelijk. Dit zou kunnen worden verklaard door een gebrek aan interesse van de ouders/verzorgers in de schoolprestaties van het

kind. De theorie bevestigt dat leren lezen voor dove en slechthorende leerlingen dubbel zo moeilijk is dan voor horende kinderen. Een logisch gevolg is dat dit een negatief effect heeft op de leesresultaten (Pattenier & Van Doevert, 2010). Dit betekent dat de theorie in overeenkomst is met de uitkomsten van dit onderzoek.

5.2 Conclusie deelvraag 2

Verbetermogelijkheden van het leesniveau volgens docenten

Om te kijken welke verbetermogelijkheden docenten aangeven over het huidige leesniveau van de leerlingen is gekeken naar verbetermogelijkheden op verschillende gebieden. De voornaamste verbetering die docenten hebben aangedragen is dat ze de bijdrage van de ouders/verzorgers bij het begeleiden van hun kind graag zien toenemen. Ze zouden graag zien dat meer ouders/verzorgers gebarentaal gaan leren. Ook willen ze meer acceptatie vanuit de ouders/verzorgers voor de beperking van hun kind. Verder zien de docenten graag dat het kind vanuit thuis wordt gesteund bij hun schoolwerk. Dus de docenten zien graag dat ouders/verzorgers meer betrokken raken bij hun kind. De taak van de school hierin is dat zij de ouders/verzorgers informeren over de gevolgen van doof en slechthorendheid en belichten dat ondanks de beperking er nog vele mogelijkheden zijn voor de kinderen. Daarnaast zijn nog een aantal andere verbetermogelijkheden aangedragen. Eén van deze verbetermogelijkheden die werd genoemd door de docenten is het gemis van materiaal voor de leerlingen op de UDSO. Dit geldt voor zowel de lesmethode als voor de leesboeken. Geurts (2005) speculeert dat op het gebied van lezen de leerlingen op dovenscholen te weinig worden uitgedaagd. Het gemis van uitdaging zou ook op de Kennedyschool het geval kunnen zijn. Er zou dan onderzocht moeten worden wat dit voor een gemis is en wat de leerlingen wel uitdaagt. Tenslotte geven de docenten aan dat het lezen leuker gemaakt moet worden voor de kinderen. Hiervoor worden verschillende mogelijkheden aangedragen, zoals educatieve dagtochten en een educatieve spellenmiddag.

Ten aanzien van de Kennedyschool geven de docenten ook een aantal verbetermogelijkheden, die indirect van belang zouden kunnen zijn om het leesniveau te stimuleren. Zo blijkt uit de resultaten dat er nog verbeteringen in de kennis van logopedie bij de docenten mogelijk zijn. Het blijkt dat meerdere docenten een logopedist een toegevoegde waarde vinden voor de Kennedyschool. Een alternatief hiervoor zou kunnen zijn dat de docenten een training logopedie zouden volgen, maar de voorkeur van de meesten gaat uit naar een specialist. Een reden dat ze graag een logopedist op school zien werken zou kunnen komen doordat de spraak van de dove en slechthorende leerlingen achter blijft. Volgens Padden en Ramsey (2013) bestaat er een relatie tussen het spreken van een taal en het schrift. Zij stellen, net als Pattenier en Van Doevert (2010), dat het leren lezen voor dove kinderen dubbel zo moeilijk is als voor hun horende leeftijdsgenoten. Een logisch gevolg is dat dit een negatief effect heeft op de leesresultaten van dove en slechthorenden (Padden & Ramsey, 2013).

5.3 Conclusie deelvraag 3

Verbetermogelijkheden leesniveau volgens ouders/verzorgers

Uit de resultaten is zichtbaar geworden dat ouders/verzorgers het moeilijker vinden deze vraag te beantwoorden dan de docenten, maar toch zijn er een aantal verbetermogelijkheden naar voren gekomen. Eén ouder acht de bijdrage van ouders/verzorgers in het algemeen van belang. Zij vindt het belangrijk dat ouders/verzorgers thuis met hun kind gaan zitten en aandacht hebben voor het schoolwerk van het kind. Dit staat ook in lijn met het resultaat dat ouders/verzorgers graag gebarenlessen willen. Hierdoor zouden ze beter in staat zijn om hun kinderen beter te ondersteunen en hiermee het leesniveau te verbeteren. Tot slot noemt een ouder ook het aannemen van een logopedist als toegevoegde waarde. Doordat de ouders/verzorgers de vraag met betrekking tot de verbetermogelijkheden van het leesniveau moeilijker te beantwoorden vonden dan de docenten, zijn

hier minder verbetermogelijkheden naar voren gekomen. Hoogstwaarschijnlijk komt dit doordat docenten dagelijks te maken hebben met het lezen met de kinderen.

5.4 Conclusie hoofdvraag

Hoe kan het huidige leesniveau van de dove en slechthorende leerlingen op de Kennedyschool te Suriname verbeterd worden volgens de docenten en de ouders/verzorgers van de leerlingen?

Om het leesniveau te verbeteren, is er eerst meer inzicht nodig over de tevredenheid van de leerlingen in het huidige leesniveau. Deze informatie is verworven aan de hand van de antwoorden van de docenten en de ouders/verzorgers. Hoewel er verdeeldheid is, wordt zowel door docenten als door ouders/verzorgers het huidige leesniveau van de leerlingen op de Kennedyschool als matig ervaren. Bijna alle docenten geven aan dat het lezen moeilijk is voor de leerlingen. De ouders/verzorgers staan hier verdeeld tegenover.

Lezen voor jezelf, ook wel stillezen genoemd, wordt ervaren als de prettigste manier om te lezen volgens Vernooy (2001). Stillezen is een periode van ongestuurd lezen, gebaseerd op het punt dat hierdoor de leesvaardigheid beter zal worden (Vernooy, 2001). Dit kan voor de Kennedyschool dus een goede manier zijn om de kinderen beter te leren lezen. Wel zal hierbij moeten worden opgelet of de kinderen wel daadwerkelijk hebben gelezen en hebben begrepen wat zij hebben gelezen. Om dit te controleren zouden er na afloop vragen gesteld kunnen worden.

Uit de theorie kwam naar voren dat bij horende peuters en kleuters waarvan de ouders veel voorlezen bijna 70% van de kinderen zowel de woordenschat als de basisvaardigheden (klanken en letters kennen en identificeren) voldoende beheerste. Dit betekent dat hun basisvaardigheden op het juiste niveau voor hun leeftijd waren. Ook wordt in de theorie aangegeven dat vrijetijdslezen bij kinderen op de basisschool en in het voortgezet onderwijs een positief effect heeft op de leesvaardigheid van de leerlingen (Mol & Bus, 2011). Beide stellingen werden grotendeels beaamd door de geïnterviewde docenten en ouders/verzorgers. Slechts één docent zegt dat zij niet over voldoende kennis beschikt om de vraag te kunnen beantwoorden, alle andere docenten herkennen de theorie. Eén ouder zegt dat zij het niet weet en één andere ouder denkt dat dit verschilt per kind. De andere ouders/verzorgers zijn het met beide stellingen eens.

Geurts (2005) speculeert dat op het gebied van lezen de leerlingen op de dovenscholen te weinig worden uitgedaagd. Uit de antwoorden van de interviewvragen komt naar voren dat er te weinig leesboeken aanwezig zijn voor de oudere kinderen, hierdoor kan er een gebrek zijn aan uitdaging voor de leerlingen. Wanneer er uitdaging mist kunnen kinderen onder hun niveau blijven lezen, terwijl zij wel beter kunnen. Het is dus van belang dat er wordt onderzocht hoe de kinderen het beste kunnen worden uitgedaagd. Docenten geven aan dat er onvoldoende les- en leesboeken op niveau aanwezig zijn op de UDSO. Het is dus van groot belang dat deze materialen wel aanwezig zijn. Het onderzoek van Moreno-Pérez, Saldana & Rodríguez-Ortiz (2015) geeft als aanbeveling dat de dove en slechthorende kinderen vroeg moeten beginnen met het leren lezen, zodat de woordenschat van de kinderen niet achter blijft bij die van hun horende leeftijdsgenoten. Het is van belang dat ouders/verzorgers deze kennis ook bezitten, zodat zij vroeg kunnen starten met het lezen met hun kind. Er zal nader onderzoek moeten worden hoe deze kennis het beste bij de ouders/verzorgers terecht kan komen.

De eerste verbetermogelijkheid die docenten zien om het leesniveau te verbeteren, is de toename van de bijdrage van de ouders/verzorgers bij het begeleiden van hun kind. Ze zouden graag zien dat meer ouders/verzorgers de gebarentaal gaan leren. Ook willen ze meer acceptatie vanuit de

ouders/verzorgers voor de beperking van hun kind. Verder zien de docenten graag dat het kind vanuit thuis wordt gesteund bij hun schoolwerk. Dus de docenten zien graag dat ouders/verzorgers zich meer betrekken bij hun kind. Ten opzichte van de Kennedyschool geven docenten ook een aantal verbetermogelijkheden die indirect van belang kunnen zijn om het leesniveau te stimuleren. De voornaamste verbetermogelijkheid is het inzetten van een logopedist op de Kennedyschool of training logopedie voor docenten.

Ook de ouders/verzorgers vonden de bijdrage die zij zelf aan het schoolwerk van hun kind kunnen leveren, een toegevoegde waarde. Ten slotte zien de ouders/verzorgers gebarenlessen voor hen zelf als een verbetermogelijkheid.

5.5 Aanbevelingen

Betrekken van de ouders/verzorgers

Door zowel docenten als ouders/verzorgers wordt het ontbreken van de begeleiding met betrekking tot het schoolwerk van ouders/verzorgers aan hun kind als een gemis ervaren. Zoals hierboven beschreven vinden docenten het belangrijk dat het kind door de ouders/verzorgers wordt ondersteund het maken van het schoolwerk. Ook vinden ze het belangrijk dat de ouders/verzorgers van het dove of slechthorende kind hun kind accepteren en tenslotte is het van belang dat ouders/verzorgers gebarentaal kunnen. De betrokkenheid van ouders/verzorgers bij school zal dus moeten worden vergroot om uiteindelijk de bijdrage van de ouders/verzorgers te vergroten. Om dit te bereiken is het van belang dat meer kennis ten aanzien van de werkwijze van de school wordt overgedragen aan de ouders/verzorgers. Een aanbeveling zou kunnen zijn om aan het begin van het schooljaar een voorlichting te houden over doofheid en slechthorendheid in het algemeen. Hierbij wordt verteld wat doofheid en slechthorendheid inhoudt, hoe men het best zijn of haar kind kan ondersteunen en het belang daarvan. Ook over de werkwijze van de school zal informatie worden gegeven. Zo kunnen demonstraties gegeven worden hoe er met de kinderen op school wordt gelezen en hoe de ouders/verzorgers dit thuis het beste kunnen aanpakken. Tevens kunnen de toekomstmogelijkheden worden belicht van dove en slechthorende leerlingen om het belang van onderwijs voor deze doelgroep duidelijk te maken aan de ouders/verzorgers. Verder zou er een oud leerling uitgenodigd kunnen worden die op dit moment werkzaam is. Hij of zij zou zijn ervaringen kunnen delen en hiermee laten zien wat de kansen voor de kinderen zijn. De precieze indeling van deze dag en de verscheidene mogelijkheden om ouders/verzorgers naar deze dag toe te laten komen zullen nader moeten worden onderzocht. Een andere aanbeveling zou kunnen zijn om jaarlijks een stagiair maatschappelijk werk en dienstverlening aan te nemen op de Kennedyschool. Deze zou zich geheel kunnen focussen op het verbeteren van de communicatie tussen leerlingen, ouders/verzorgers en de Kennedyschool om synergie te creëren tussen de verschillende groepen. Een voorbeeld van de werkzaamheden van de stagiair is dat zij de ouders/verzorgers in de opvoeding van het dove of slechthorende kind kan ondersteunen en zij kan eveneens ondersteuning bieden aan de ouders/verzorgers bij het begeleiden van het kind met zijn schoolwerk. In een ideale situatie zou een afgestudeerd maatschappelijk werker het meest geschikt zijn om deze functie op te vullen. Echter zal hierbij eerst de financiële situatie onderzocht moeten worden. Om dit op te vullen zou een stagiaire een goede toevoeging zijn voor het betrekken van de ouders/verzorgers bij de school.

Bijeenkomst ouder-docent

De tweede aanbeveling richt zich op het bijeenkomen van ouders/verzorgers en docenten en dit is tevens een mooie aansluiting op de bovenstaande aanbeveling. Tijdens deze bijeenkomst kunnen ouders/verzorgers vragen stellen en kunnen docenten onduidelijkheden wegnemen. Bijvoorbeeld

over gebaren die zij niet weten of over zij hun kind het best kunnen ondersteunen. Het idee is dat er een laagdrempelige dialoog ontstaat tussen ouders/verzorgers en docenten. Deze bijeenkomst zou jaarlijks gehouden kunnen worden om ouders/verzorgers regelmatig de mogelijkheid te kunnen geven om vragen te stellen. Eventueel zou dit gecombineerd kunnen worden met de dag dat de ouders/verzorgers informatie krijgen (beschreven in de aanbeveling 'betrekken van de ouders/verzorgers'), maar hierbij is het risico dat het te lang zal duren en hierdoor de motivatie en aandacht af zal nemen. Mocht er de behoefte zijn vanuit één van de partijen om vaker een bijeenkomst te houden, kan dit aangepast worden. Bij de bijeenkomst is het van belang dat er elke keer minimaal drie docenten van verschillende niveaus aanwezig zijn om de vragen van de ouders/verzorgers volledig te kunnen beantwoorden.

Lesboeken UDSO

Op dit moment zijn de lesboeken beschikbaar tot en met het niveau van de basisschool. Dit is een probleem, omdat wanneer de boeken uit zijn er geen boeken meer beschikbaar zijn voor de oudere kinderen op de UDSO. Het zou een zeer positieve bijdrage leveren aan het leesniveau van de leerlingen als er een vervolg methode zou zijn voor de kinderen. Er is geen onderzoek gedaan naar de financiële middelen van de Kennedyschool, dus hier kunnen geen uitspraken over gedaan worden. Om te kijken of het haalbaar is om meer boeken aan te schaffen zal er meer inzicht verkregen moeten worden in de financiële situatie. Het is daarom ook reëel dat het aanschaffen van nieuwe lesmethoden voor de UDSO een lange termijn doelstelling zal zijn, omdat eerst inzicht moet worden verkregen in de financiële situatie. Om dit ontbrekende materiaal op te vullen zou er op korte termijn door de docenten gezamenlijk gekeken kunnen worden naar goede oefeningen die met de UDSO leerlingen beoefend kunnen worden. Deze oefeningen kunnen van internet gehaald worden en worden uitgeprint voor de leerlingen. Dit zou voor de leerlingen hoogstwaarschijnlijk meer uitdaging opleveren.

Logopedie

Zowel de docenten als de ouders/verzorgers benoemen logopedie als een mogelijke toegevoegde waarde voor de leerlingen van de Kennedyschool. Dit kan in de vorm van een training of workshop voor de docenten of door het aannemen van een logopedist op de Kennedyschool. Tevens wordt er op dit moment waarde gehecht aan de stagiaires logopedie die jaarlijks op school werkzaam zijn voor een (korte) periode. Geadviseerd wordt aan de Kennedyschool om zeker ieder (half) jaar stagiaires logopedie naar de Kennedyschool te halen. Waar mogelijk kan er op lange termijn gekeken worden naar een logopedist die fulltime in dienst treedt op de Kennedyschool. Wanneer blijkt dat dit niet haalbaar is door bijvoorbeeld een beperkt budget, zou de directrice een training/workshop kunnen geven. Zij is logopediste en kan op deze manier haar kennis overdragen aan de leerkrachten. Er zou maandelijks een middag kunnen worden besteed aan deze training/workshop.

Gebarentraining ouders/verzorgers voortzetten

Gebarentraining voor de ouders/verzorgers is van belang zodat de communicatie tussen kind en ouder wordt verbeterd. Ouders/verzorgers en docenten zien hiervoor graag een training of workshop die aangeboden wordt vanuit de Kennedyschool. Dit is geprobeerd, maar kon helaas niet gerealiseerd worden door het tekort aan deelnemers. Het advies voor de Kennedyschool is om toch weer een gebarentraining op te zetten. Mocht dit weer onvoldoende deelnemers opleveren dan moet worden geïnventariseerd waar de ouders/verzorgers precies behoefte aan hebben. Willen de ouders/verzorgers bijvoorbeeld de basis leren van de gebaren of willen zij het goed kunnen? Tevens

is het dan van belang om te vragen onder welke omstandigheden wel of niet komt. Is dit bijvoorbeeld het tijdstip, zijn het de reiskosten of is het de opvang van de kinderen. Oftewel wat is de oorzaak dat ouders/verzorgers niet komen? Wanneer de gebarenlessen bij de ouders/verzorgers goed zijn ontvangen, kunnen zij (mogelijk) andere ouders/verzorgers hiervan overtuigen.

Lezen leuk maken

Tot slot wordt het lezen leuker maken door twee docenten als verbetermogelijkheid genoemd. Er zijn verschillende voorbeelden die de Kennedyschool kan toepassen om het lezen leuker te maken. Zo wordt er aangeraden om meer gebruik te maken van educatieve dagen gericht op het lezen of de kinderen te laten lezen door middel van een spelletjes middag. Er zijn echter nog meer mogelijkheden om het lezen leuker te maken voor de kinderen. Een eerste mogelijkheid zou het invoeren van een beloningssysteem kunnen zijn. Elk jaar kunnen kinderen een leesdiploma behalen als zij voldoende boeken hebben gelezen. Elk kind heeft een stempelkaart waar de juffrouw een stempel plaatst wanneer het kind een boek heeft gelezen. Een andere mogelijkheid is dat oudere kinderen op de Kennedyschool de jongere kinderen voorlezen met gebaren. Dit motiveert de oudere kinderen en de jongere kinderen halen hier plezier uit. Tot slot zou het een optie zijn dat het kind voor één dag de juffrouw mag spelen. Dit zorgt voor uitdaging bij de kinderen en vergroot het plezier.

5.6 Sterkte zwakte analyse

Sterke punten	Zwakke punten
Data op verschillende manieren vastgelegd	Werving respondenten
Meerdere onderzoekers	Steekproef ouders/verzorgers, selectie en omvang
Diepte interview	Locatie interviews docenten
Locatie interview ouders/verzorgers	Ontwijken van vragen door docenten
Omvang steekproef docenten	Nationaliteit onderzoekers
Verdieping Surinaamse cultuur	
Contactpersonen	

Sterke punten

Een sterk punt wat benoemd mag worden is de data die op verschillende manieren is vastgelegd. Deze staan zowel op de voice recorder als uitgetypt op de laptop. Dit verhoogt de betrouwbaarheid van het onderzoek, omdat de data op deze manier beter te controleren zijn en er kan worden nagegaan of de antwoorden goed zijn geïnterpreteerd. Een ander sterk punt is het feit dat het onderzoek door meerdere onderzoekers is uitgevoerd. Doordat de interviews in tweetallen zijn afgenomen, hebben de onderzoekers elkaar op de juiste punten weten aan te vullen. De één kon zich focussen op dat er antwoord wordt gegeven op de vragen en de ander kon zich bezig houden met het doorvragen. Ieder interview hadden de onderzoekers dezelfde taakverdeling, dus in ieder interview werden de mensen op consistente wijze op het gemak gesteld, verdere consistentie was

terug te vinden in het doorvragen en bij het vastleggen bij de vragen. Dit had dus zowel een positieve invloed op de interne validiteit doordat er vanuit meerdere zienswijzen naar het onderzoeksdoel werd toegestuurd, als op de betrouwbaarheid doordat de consistentie binnen het onderzoek werd gewaarborgd. De derde sterke eigenschap van dit onderzoek is de kwalitatieve methode van half gestructureerde interviews. In de interviews was er ruimte voor eigen inbreng van de respondenten. Dit heeft ervoor gezorgd dat de interviews meer diepgang kregen en het had tevens een positief effect op de gehele validiteit. Hierdoor ontstond een juiste balans tussen het voortbouwen op bestaande inzichten en het verwerven van nieuwe inzichten vanuit de onderzoekspopulatie. De locatie waar de interviews met de ouders/verzorgers werden afgenomen, wordt ook gezien als een kwaliteit van dit onderzoek, omdat dit een rustige plek was zonder geluiden van buitenaf. Ook de omvang van de steekproef van de docenten kan tot een sterk punt worden berekend. Dit omdat in totaal een derde deel van de aanwezige docenten op de Kennedyschool geïnterviewd is en dit veelal docenten zijn van verschillende klassen, waardoor de generaliseerbaarheid naar de rest van de populatie wordt gewaarborgd. In Nederland hebben de onderzoekers zich verdiept in de Surinaamse cultuur door bijeenkomsten bij te wonen vanuit Saxion. Dit is een sterk punt, omdat de onderzoekers hierdoor goed voorbereidt aan dit onderzoek zijn begonnen. Er zijn verschillende cultuurverschillen besproken die voornamelijk te maken hebben met beleefdheden. Een voorbeeld hiervan is dat het in Suriname ongebruikelijk is om de tas op de grond te zetten. Dit was belangrijk voor de betrouwbaarheid omdat de onderzoekers zich hierdoor konden focussen op de juiste signalen en ruis vanuit cultuurverschillen werden geminimaliseerd. Tot slot wordt de contactpersoon in Suriname gerekend tot een pluspunt, omdat er hierdoor extra tips en adviezen gegeven zijn. Ook de verkregen feedback vanuit Saxion heeft geleid tot professionalisering van dit onderzoek. De directrice heeft eveneens een groot aandeel in het tot stand brengen van dit onderzoek.

Zwakke punten

De werving van de respondenten kan tot een zwak punt van dit onderzoek worden gerekend. Zowel de docenten als de ouders/verzorgers zijn geselecteerd door de directrice, omdat dit de enige realistische mogelijkheid was om aan het juiste aantal respondenten te komen. Hierdoor is de steekproef niet aselekt getrokken en is daarmee de betrouwbaarheid van dit onderzoek verminderd. Bij een van de twee populaties, de ouders/verzorgers, zijn echter nog meer problemen te beschrijven welke zijn voortgekomen uit zowel de selectie van de respondenten al de omvang van de steekproef. De omvang van de steekproef was namelijk gering met slechts zes geïnterviewde ouders/verzorgers uit een totale populatie van 115. Dit was echter wederom de realiteit waar dit onderzoek mee om moest gaan, omdat een deel van de uitgenodigde ouders/verzorgers niet was komen opdagen. Verder zijn alle uitgenodigde ouders/verzorgers uitgekozen door de directrice, omdat dit de enige optie was voor dit onderzoek om deze doelgroep te kunnen onderzoeken binnen de gegeven tijd. Zodoende kan het zijn dat er geen juist afspiegeling van de doelgroep heeft plaatsgevonden (zo is het aanneembaar dat de gemiddelde geïnterviewde ouder bovengemiddeld betrokken is bij zijn/haar kind) wat wederom van de betrouwbaarheid van het onderzoek af gaat. Een derde negatieve invloed op dit onderzoek is de locatie waar de interviews van de docenten zijn afgenomen. Dit was in het klaslokaal van de desbetreffende docent met de leerlingen erbij. Hierdoor was er geen sprake van een rustige omgeving. Wederom was dit echter de enige manier om deze doelgroep persoonlijk te kunnen interviewen in verband met de logistiek binnen de school. Een andere zwakte van het onderzoek is het ontwijken van vragen door de docenten. Een aantal docenten gaf aan dat zij op bepaalde vragen liever geen antwoord gaven, omdat het opgenomen werd, hierdoor konden

belangrijke inzichten niet verkregen worden wat een negatieve impact had voor de kwaliteit van het onderzoek. De laatste zwakte met betrekking tot de kwaliteit van dit onderzoek betreft de nationaliteit van de onderzoekers. Beide onderzoekers hebben de Nederlandse nationaliteit, terwijl het onderzoek in Suriname plaatsvond. Dit zou tot gevolg kunnen hebben dat antwoorden anders geïnterpreteerd worden door eventuele cultuurverschillen.

5.7 Discussie

Gedurende het onderzoek gaven verschillende bronnen aan dat doofheid en slechthorendheid een handicap is, dat in Suriname door een meerderheid van de populatie niet wordt geaccepteerd. In deze discussie wordt ingegaan op het niet accepteren van de auditieve beperking door de ouders/verzorgers van het kind. De docenten werd tijdens de interviews ook gevraagd hoe de families van de kinderen er tegenaan kijken dat het kind doof of slechthorend zijn. Hierop gaf slechts één docent aan dat de families van de kinderen hier positief tegenover stonden. Dit wijst erop dat het onderwerp vaak nog in de taboesfeer ligt. Toch gaven alle ouders/verzorgers tijdens het interview aan het op dit moment wel te hebben geaccepteerd. De ouders/verzorgers gaven aan dat ook hun familie er vaak wel normaal tegen aan kijkt, maar vanuit de maatschappij komen wisselende reacties. Een kanttekening hierbij is dat in dit onderzoek hoogstwaarschijnlijk de meest betrokken ouders/verzorgers zijn geïnterviewd. Zoals beschreven in paragraaf 5.3 zijn deze uitspraken van de ouders/verzorgers (misschien) niet representatief voor de gehele groep.

Wanneer het kind niet door iedereen geaccepteerd wordt door zijn of haar beperking, heeft dit verschillende gevolgen voor het dove of slechthorende kind. Beperkingen in de communicatie tussen ouder en kind verhogen de kans op verstoringen in relatie tussen de ouder en het kind. Dit kan leiden tot een pallet aan negatieve gevolgen waaronder sociale deprivatie en tot belemmeringen in het herkennen en benoemen van emoties, in het oplossen van sociale problemen en het kan leiden tot verstoringen in het zelfbeeld. Wanneer ouders hun kind (vrijwel) meteen accepteren lijken de negatieve gevolgen voor het zelfbeeld van het kind te verminderen. Doordat dove en slechthorende kinderen vaak problemen hebben met de interactie met horende leeftijdsgenoten lopen ze het risico om zich sociaal geïsoleerd te voelen, dit geldt zowel in het gezin als in de directe omgeving van het kind. Ook zou dit het geval kunnen wanneer zij onderwijs volgen in het reguliere onderwijs (Verhulst, Verheij & Ferdinand, 2003). Het missen van acceptatie door ouders kan ervoor zorgen dat het kind zichzelf niet optimaal ontwikkelt. Hierbij wordt het kind niet geleerd waar hij of zij goed in is en waar de kansen voor eventuele werkgelegenheid liggen. Wanneer het kind door de ouders en in de maatschappij niet wordt geaccepteerd zullen de kansen op een baan laag zijn. Dit kan tot gevolgen hebben dat het kind afhankelijk is van zijn ouders/verzorgers.

De acceptatie is niet alleen van belang voor het kind, maar ook voor de rest van het gezin. Wanneer de acceptatie van de ouders/verzorgers mist, zal dit tot spanningen binnen het gezin kunnen leiden. Ook zorgt dit voor frustraties en zal dit voor elk gezinslid veel energie kosten. Het kind kan zichzelf niet optimaal ontwikkelen, waardoor het kind altijd afhankelijk blijft van anderen. Het gezin zal veel ondersteuning en energie moeten blijven steken in het dove of slechthorende kind.

Ook de maatschappij heeft belang bij de acceptatie van de beperking van het kind door de ouders/verzorgers. Als het dove of slechthorende kind niet geaccepteerd wordt, mist de aansluiting met de maatschappij. Omdat de maatschappij zo ver weg staat, wordt het erg moeilijk voor het dove

of slechthorende kind om een bijdrage te leveren aan de maatschappij. Denk hierbij aan het zoeken en onderhouden van een baan.

Omdat doof- en slechthorendheid nog niet volledig geaccepteerd wordt in Suriname heeft niet naar alle waarschijnlijkheid ook een directe invloed op dit onderzoek. Dit zou bijvoorbeeld de antwoorden van de ouders/verzorgers tijdens de interviews kunnen hebben beïnvloed. Hoewel de ouders/verzorgers aangeven dat zij de doofheid of slechtheid van hun kind hebben geaccepteerd, zou het wel kunnen zijn dat ouders/verzorgers met enige nuance gepraat hebben. Zo zouden de ouders/verzorgers (onbewust) bepaalde zaken positiever kunnen hebben gebracht, zoals ook reeds is beschreven in paragraaf 5.3. Wat ten koste zou kunnen gaan van de validiteit van het onderzoek. Ook zou dit een reden kunnen zijn dat de ouders/verzorgers niet naar de gebarentaalbijeenkomsten komen. Het zou kunnen dat de schaamte over het hebben van een doof of slechthorend kind te groot is. Ze houden dit dan liever verborgen en wanneer zij naar een cursus gebarentaal gaan worden zij geconfronteerd met de handicap van hun kind.

Literatuurlijst

- Abrahamse S., Bakker M., Ter Haar, J., & Rotman, E. (2010). *Bachelorthesis pedagogische wetenschappen. Onderzoek naar invloed van sociale klassenverschillen op de behandeling van leerlingen van drie doveninstituten met verschillende achtergronden in Nederland, in de periode 1895-1910*. Geraadpleegd van:
<http://dspace.library.uu.nl/handle/1874/179563>
- Accou, I. (2008). *Omtrent vroegtijdig gedetecteerde doofheid en cochleaire implantatie: Kwalitatief onderzoek naar de informatieverstrekking, beeldvorming en verwachtingen van ouders*. Geraadpleegd van:
http://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/001/290/803/RUG01-001290803_2010_0001_AC.pdf
- Algemeen Bureau voor de Statistiek in Suriname. (2016). *Bevolkingsstatistieken*. Geraadpleegd van: <http://www.statistics-suriname.org/index.php/statistieken/downloads/category/3-bevolkingsstatistieken>
- Arts, R. (2016). *Wanneer je kind minder hoort. Een onderzoek naar ervaringen van ouders van dove of slechthorende kinderen, wat betreft taal, communicatie en taalkeuzes*. Geraadpleegd van:
<http://theses.ubn.ru.nl/bitstream/handle/123456789/2417/Arts%2c%20R.%204197429.pdf?sequence=1>
- Baarda, B. (2009). *Dit is onderzoek. Handleiding voor kwantitatief en kwalitatief onderzoek*. Houten/Groningen: Noordhof Uitgevers
- Bacchini, S., Boland, T., Hulsbeek, M., Pot, H., & Smits, M. (2005). *Duizend-en-een-woorden. De allereerste Nederlandse woorden voor anderstalige peuters en kleuters*. Geraadpleegd van: <http://www.slo.nl/downloads/archief/Duizend-en-een-woorden.pdf>

- Berden, C., & Kok, L. (2012). *De waarde van logopedie: de kosten en baten van logopedie bij kinderen met spraak-/taalstoornissen*. Geraadpleegd van:
https://pure.uva.nl/ws/files/1561428/117482_377869.pdf
- Bleijenbergh, I. (2015). *Kwalitatief onderzoek in organisaties*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers
- Boyalı, A., Day, M., Demirbas D., & Wiersma, M. (2012). *Gehechtheidsrelatie tussen ouder en kind, hulpverlener en kind in het dovenonderwijs in de periode 1959-1972*. Geraadpleegd van: <http://dspace.library.uu.nl/handle/1874/256129>
- Centrum voor nieuwe leerstrategieën. (z.j.). *Leesproblemen*. Geraadpleegd van:
<http://www.cnls.nl/leesmatrix.html>
- CNLS. (z.j.). *Leesproblemen*. Geraadpleegd van: <http://www.cnls.nl/leesmatrix.html>
- Coppens, K. (2013). *De woordenschat van doven en slechthorenden*. Geraadpleegd van:
<http://www.kennislink.nl/publicaties/de-woordenschat-van-doven-en-slechthorenden>
- Geurts, W. (2005). *Dompel de kinderen in een bad van taal*. Geraadpleegd van:
<http://www.simea.nl/vhz/artikelen/2005/2005-3-interview.pdf>
- Janssens, F., J., & G. (2015). *Broodje aap noot mies. Vier mythes over onderwijs*. Geraadpleegd van: <http://doc.utwente.nl/97303/1/oratieJanssensICUC.pdf>
- Kennedyschool. (z.j.) *Werkplan peuter tot kleuter*.
- Knoors, H. (2008). *Taalontwikkelingsstoornissen ten gevolge van doofheid*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum
- Knoors, H. (2011). *Herijkt taalbeleid voor dove kinderen*. Geraadpleegd van:
<http://www.audcom.nl/vhz/artikelen/2012/2011-4-artikel-knoors.pdf>

De Koning, F. (2013). *Toegang en scheiding bij communicatie van doven en slechthorenden*.

Geraadpleegd van:

<https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/21941/Scriptie%20Eindversie%20Femke%20de%20Koning.pdf?sequence=1>

Mol, S.E., & Bus, A.G. (2011). *Lezen loont een leven lang. De rol van vrijetijdslezen in de taal- en leesontwikkeling van kinderen en jongeren*. Geraadpleegd van: <http://www.lttijdschriften.nl/ojs/index.php/ltt/article/view/23>

Moreno-Pérez, F. J., Saldana, D., & Rodríguez-Ortiz, I.R. (2015). *Reading Efficiency of deaf and hearing people in Spanish*. Geraadpleegd van:

<http://jdsde.oxfordjournals.org/content/20/4/374.full.pdf+html>

Noordhoff Uitgevers. (z.j.). *Inhoud en didactiek*. Geraadpleegd van:

http://www.noordhoffuitgevers.nl/wps/portal/nubao!/ut/p/b1/jZHNDolwEISfxQcgXUrLz3FFkaZlteJfL4aDMSSgF-PzS7mpobi3Tb7J7M4QQ84eB0oZQEJOxNzrV3Orn83jXrd2N-ElFFBm1Z77CpADotTrVDKx2tleOH8A820PwKKKl8s82GD0n17v2B7nPoKihwiEf8jUTqaFTuE_PYwMfulBJjHgJg9UomSQF9H3_b-AGX-P-8z9vwUc_lyD298CDv9CTORvgYn8jsS4LIYGB2CkoqzkbkBTNgHYkgfA0WKZP7or6UybdZOIRng4ewNaasnP/dl4/d5/L2dJQSEvUUut3QS80SmtFL1o2XzZJME5GVFU1MU9CUTUwQTBEVDhFRUgzTEky/?WCM_GLOBAL_CONTEXT=

Padden, C., & Ramsey, C. (2013). *American sign language and reading ability in deaf children*. Geraadpleegd van:

<https://quote.ucsd.edu/padden/files/2013/01/ASLandreading.pdf>

Pattenier, E., & Van Doeveren, L. (2010). *Laaggeletterde doven en slechthorenden*.

Geraadpleegd van:

http://www.dbnl.org/tekst/_alf001201001_01/_alf001201001_01_0001.php

Van Dam, J., Vermeer, E., Struijk, A., & van Rosmalen, M. (2009). *Wat maakt huiswerk*

nuttig? Geraadpleegd van:

<file:///C:/Users/Aron/AppData/Local/Temp/Artikel%20wat%20maakt%20huiswerk%20nuttig.pdf>

Van Hell, J.G., De Klerk, A., Strauss, D.E.M., & Torremans, T. (2002). *Taalontwikkeling en*

taalstoornissen. Theorie, diagnostiek en behandeling. Geraadpleegd van:

https://books.google.sr/books?id=T2jF0D3S9IIC&pg=PA193&lpg=PA193&dq=leespad&source=bl&ots=smkoMOMlrU&sig=s-tuQLKJAQLoqO5TRt72Zmq5li8&hl=nl&sa=X&ved=0ahUKEwjp1onZ8d_QAhXJ2SYKHeCjC8UQ6AEIPTAL#v=onepage&q=leespad&f=false

Veltkamp, J. (2013). *Doofheid en slechthorendheid in Suriname*. Wageningen: Veka

Productions

Verhoeven, N. (2011). *Wat is onderzoek? Praktijkboek methoden en technieken voor het*

hoger onderwijs. Den Haag: Boom Lemma

Verhulst, F.C., Verheij, F., & Ferdinand, R.F. (2003). *Kinder- en jeugdpsychiatrie:*

Psychopathologie. Geraadpleegd van:

https://books.google.sr/books?id=7nu1ny8pDxUC&pg=PA257&dq=acceptatie+ouder+kind&hl=nl&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=acceptatie%20ouder%20kind&f=false

Vernooy, K. (2007). *Effectiviteit in het leesonderwijs*. Geraadpleegd van:

<http://www.dyslexieroute.nl/docs/pdf014%20vernooy%202007%20effectief%20leesonderwijs%20nader%20bekeken.pdf>

Vernooy, K. (2001). *Leerlingen worden lezer door te lezen! Stillezen warm aanbevolen*.

Geraadpleegd van:

http://www.jenaplanschoolheerde.nl/portals/3/digischool/Leerlingen_leren_lezen_door_te_lezen.pdf

World Bank Group. (2016). *Data for low & middle income, Suriname*. Geraadpleegd van:

<http://data.worldbank.org/?locations=XO-SR>

World Health Organization. (2015). *Deafness and hearing loss*. Geraadpleegd van:

<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs300/en/>

Bijlage 1 Modelovereenkomst onderzoeksopdracht

Bijlage 2 Evaluatieformulier opdrachtgever

Bijlage 3 Interviewvragen

Interview docenten

Allereerst willen we u graag bedanken voor uw medewerking aan dit onderzoek. Zoals we hebben aangegeven willen we een interview afnemen aan de hand van een vragenlijst. Dit interview zal ongeveer 30 min duren.

Wij zijn Mariska Krus en Charlotte Smits, studenten van Saxion Enschede en studeren aan de academie Mens en Maatschappij. Wij studeren aan de opleiding Maatschappelijk werk en dienstverlening. Ons onderzoek is gericht op een onderzoeksvraag vanuit de Kennedyschool.

Het doel van dit interview is om meer te weten te komen over het leesniveau van de kinderen op de Kennedyschool. Deze vraag komt van de directrice, mevrouw Wartes.

Uw antwoorden zullen vertrouwelijk gebruikt worden en uw naam wordt niet bekend gemaakt. Het gesprek wordt opgenomen op camera, zodat we het nogmaals kunnen beluisteren ten behoeve van de analyse. De opnamen worden na goedkeuring van het onderzoeksrapport vernietigd.

Het interview bestaat uit 16 vragen, die onderverdeeld zijn in 3 thema's.

De resultaten van het onderzoek zullen gepresenteerd worden op de Kennedyschool.

Werkplan

Gegevens over de geïnterviewde:

Functie:

Aantal jaren werkzaam op de Kennedyschool:

Klassen:

Gegevens over afspraak

Datum:

Tijdstip:

Locatie:

Hoofdvraag

Hoe kan het huidige leesniveau van de dove en slechthorende leerlingen op de Kennedyschool te Suriname verbeterd worden volgens de docenten en de ouders/verzorgers van de leerlingen?

Deelvragen

1. Wat is het huidige leesniveau van de dove en slechthorende leerlingen op de Kennedyschool volgens docenten en ouders/verzorgers?
2. Welke verbetermogelijkheden zien de docenten van de Kennedyschool ten opzichte van het huidige leesniveau onder de dove en slechthorende leerlingen?
3. Welke verbetermogelijkheden zien de ouders/verzorgers van de dove en slechthorende kinderen op de Kennedyschool ten opzichte van het huidige leesniveau van de kinderen?

Loop van het gesprek

Begin:

- Kennismaken, voorstellen

- Inleiding bacheloronderzoek en het doel van het interview
- Anonimiteit benadrukken (gesprek wordt opgenomen)

Middenstuk

- Vragen van interview afnemen
- Doorvragen voor toelichtingen

Eind

- Hoe heeft de respondent het interview ervaren
- Afsluiten en bedanken

Interviewvragen docenten

Doof en slechthorendheid

1. Wat verstaat u onder slechthorendheid?

A. De theorie zegt dat slechthorenden mensen voornamelijk auditief (met het gehoor) waarnemen, maar dit aanvullen met het visuele (het zicht) aspect. Hoe herkent u dit?

2. Wat verstaat u onder doofheid?

A. De theorie zegt dat doofheid betekent dat zelfs met de beste apparatuur, de waarneming van gesproken taal niet begrepen wordt. Hoe herkent u dit?

3. Hoe kijkt u aan tegen kinderen die doof of slechthorend zijn?

4. Wat vindt de familie/omgeving ervan wanneer een kind in de familie doof of slechthorend is?

5. Hoe kijkt de maatschappij tegen kinderen aan die doof of slechthorend zijn?

Leesniveaue Kennedyschool

6. Het huidige leesniveau van de leerlingen op de Kennedyschool.

A. Hoe tevreden bent u als u kijkt naar de woordenschat van de kinderen?

Waarom vindt u dat?

Waarom is dit goed/ minder goed?

Waarom kunt u dat zien?

Ziet u verbetermogelijkheden?

B. Hoe tevreden bent u als u kijkt naar het technisch lezen van de kinderen?

Waarom vindt u dat?

Waarom is dit goed/ minder goed?

Waarom kunt u dat zien?

Ziet u verbetermogelijkheden?

C. Hoe tevreden bent u als u kijkt naar de basisvaardigheden lezen van de kinderen?

Waarom vindt u dat?

Waarom is dit goed/ minder goed?

Waarom kunt u dat zien?

Ziet u verbetermogelijkheden?

D. Hoe tevreden bent u als u kijkt naar de spelling van de kinderen?

Waarom vindt u dat?

Waarom is dit goed/ minder goed?

Waarom kunt u dat zien?

Ziet u verbetermogelijkheden?

E. Hoe tevreden bent u als u kijkt naar het leesbegrip van de kinderen?

Waarom vindt u dat?

Waarom is dit goed/ minder goed?

Waarom kunt u dat zien?

Ziet u verbetermogelijkheden?

7. De huidige leesmethodes op de Kennedyschool.

A. Wat vindt u van de methode leespad?

Waaruit blijkt dat de methode werkt?

Wat maakt dat het geen goede methode is?

Wat zou u willen veranderen aan de methode?

Ziet u verbetermogelijkheden?

B. Wat vindt u van de methode taal op maat (TOM)?

Waaruit blijkt dat de methode werkt?

Wat maakt dat het geen goede methode is?

Wat zou u willen veranderen aan de methode?

Ziet u verbetermogelijkheden?

C. Wat vindt u van de methode matrix?

Waaruit blijkt dat de methode werkt?

Wat maakt dat het geen goede methode is?

Wat zou u willen veranderen aan de methode?

Ziet u verbetermogelijkheden?

D. Wat vindt u van de methode duizend woorden?

Waaruit blijkt dat de methode werkt?

Wat maakt dat het geen goede methode is?

Wat zou u willen veranderen aan de methode?

Ziet u verbetermogelijkheden?

8. Hoeveel uur per week wordt er gemiddeld besteed aan het lezen in uw klas?

A. Waar wordt deze tijd aan besteed? Bijvoorbeeld: Voorlezen, zelfstandig lezen, hardop lezen, begrijpend lezen, technisch lezen, woordenschat, woordherkenning, woordgebruik.

Ziet u verbetermogelijkheden?

B. Hoe zou voorlezen op de Kennedyschool een bijdrage kunnen leveren aan het leesniveau?

9. Vindt u dat er meer tijd besteed zou moeten worden aan het lezen in de klas?

A. Waar blijkt uit dat er wel voldoende tijd wordt besteed aan het lezen?

B. Waaruit blijkt dat er niet voldoende tijd wordt besteed aan het lezen?

Wat heeft u nodig om de kinderen in de klas meer te kunnen laten lezen?

10. Zijn er op school leesboeken aanwezig om in de klas te kunnen lezen?

A. Zo ja, wat voor een boeken?

Waar staan deze boeken?

Hoeveel boeken zijn het?

Mogen deze boeken ook mee naar huis worden genomen?

B. Zo nee, heeft u een idee waarom dit niet aanwezig is?

Wat zou hiervoor nodig zijn?

Zou u het een toegevoegde waarde vinden?

11. Heeft u het idee dat de leerlingen plezier ervaren tijdens het lezen?

A. Waar blijkt uit dat de leerlingen plezier ervaren?

Ziet u verbetermogelijkheden?

B. Waar blijkt uit dat de leerlingen geen plezier ervaren?

Wat is er voor nodig om lezen wel plezierig te maken?

12. Krijgen de leerlingen leeshuiswerk mee naar huis?

A. Waar bestaan deze opdrachten uit?

Wordt dit altijd gemaakt?

Hoe helpen de ouders hier mee?

Hoe zinvol is dit?

Wat is er voor nodig om de leerlingen zinvol huiswerk mee te geven?

Zou u het een goed idee vinden om leeshuiswerk mee te geven naar huis?

Waarom?

Wat is hiervoor nodig?

Ziet u verbetermogelijkheden?

B. De theorie zegt dat huiswerk op de basisschool nauwelijks invloed heeft op de schoolprestaties. Hoe denkt u hierover?

Denkt u dat het verschil maakt op de schoolprestaties als u huiswerk geeft aan basisschoolleerlingen of aan leerlingen van het vervolg onderwijs?

Lezen thuis

13. Heeft u een beeld van de gemiddelde bijdrage van de ouders/verzorgers bij het lezen?

A. Wat wordt er door de ouders/verzorgers gedaan?

Wat maakt dat ouders/verzorgers dit wel of niet doen?

Zouden de ouders/verzorgers hier meer aan kunnen bijdragen?

Wat is er nodig om de bijdrage van ouders/verzorgers groter te maken?

B. Is het een toegevoegde waarde als de ouders/verzorgers bijdragen aan het lezen?

Wat maakt dat ouders/verzorgers wel of niet een bijdrage leveren aan het lezen?

Waarom dan?

En op welke manier is dit het meest zinvol?

14. Hoe denkt u over voorlezen aan kinderen?

A. De theorie zegt dat wanneer peuters en kleuters thuis worden voorgelezen dit een positief effect heeft op het leesniveau. Hoe denkt u hierover?

Waarom denkt u dat?

Waar blijkt dat uit?

15. Hoe denkt u over vrijetijdslezen door kinderen op de basisschool en het voortgezet onderwijs?

A. De theorie zegt dat vrijetijdslezen bij kinderen op de basisschool en in het voortgezet onderwijs een positief effect heeft op de leesvaardigheid van de leerlingen. Hoe denkt u hierover?

Waarom denkt u dat?

Waar blijkt dat uit?

16. Heeft u nog aanvullingen op dit gesprek?

A. Wat vond u van dit interview?

Bedankt voor uw medewerking!

Interview ouders/verzorgers

Allereerst willen we u graag bedanken voor uw medewerking aan dit onderzoek. Zoals we hebben aangegeven willen we een interview afnemen aan de hand van een vragenlijst. Dit interview zal ongeveer 15 min duren.

Wij zijn Mariska Krus en Charlotte Smits, studenten van Saxion Enschede en studeren aan de academie Mens en Maatschappij. Wij studeren aan de opleiding Maatschappelijk werk en dienstverlening.

Het doel van dit interview is om meer te weten te komen over het leesniveau van de kinderen op de Kennedyschool. Deze vraag komt van de directrice, mevrouw Wartes.

Uw antwoorden zullen vertrouwelijk gebruikt worden en uw naam wordt niet bekend gemaakt. Het gesprek wordt opgenomen op camera, zodat we het nogmaals kunnen beluisteren ten behoeve van het onderzoek. De opnamen worden na goedkeuring van het onderzoeksrapport vernietigd.

Het interview bestaat uit 8 vragen, die onderverdeeld zijn in 3 thema's.

De resultaten van het onderzoek zullen gepresenteerd worden op de Kennedyschool.

Werkplan

Gegevens over de geïnterviewde:

Aantal kinderen Kennedyschool:

Hoe lang op de Kennedyschool

Welke klas:

Gegevens over afspraak

Datum

Tijdstip

Locatie

Hoofdvraag

Hoe kan het huidige leesniveau van de dove en slechthorende leerlingen op de Kennedyschool te Suriname verbeterd worden volgens de docenten en de ouders/verzorgers van de leerlingen?

Deelvragen

1. Wat is het huidige leesniveau van de dove en slechthorende leerlingen op de Kennedyschool volgens docenten en ouders/verzorgers?
2. Welke verbetermogelijkheden zien de docenten van de Kennedyschool ten opzichte van het huidige leesniveau onder de dove en slechthorende leerlingen?
3. Welke verbetermogelijkheden zien de ouders/verzorgers van de dove en slechthorende kinderen op de Kennedyschool ten opzichte van het huidige leesniveau van de kinderen?

Loop van het gesprek

Begin:

- Kennismaken, voorstellen

- Inleiding bacheloronderzoek en het doel van het interview
- Anonimiteit benadrukken (gesprek wordt opgenomen)

Middenstuk

- Vragen van interview afnemen
- Doorvragen voor toelichtingen

Eind

- Hoe heeft de respondent het interview ervaren
- Afsluiten en bedanken

Interviewvragen ouders/verzorgers

1. Wat vindt u ervan dat uw kind doof of slechthorend is?

A. Waarom vindt u dat?

Vindt u het wel eens positief? Wanneer? Waarom?

Vindt u het wel eens moeilijk? Wanneer? Waarom?

B. Wat vindt uw familie/omgeving ervan?

2. Hoe kijkt de maatschappij tegen kinderen aan die doof of slechthorend zijn?

A. Welke reacties hoort/ziet u wel eens? Wat vindt u daarvan?

Lezen Kennedyschool

3. Nu willen we het graag hebben over het leesniveau van uw kind.

A. Hoe vindt u dat uw kind leest?

Wat is goed? Wat kan beter?

A. Hoe tevreden bent u als u kijkt naar de woordenschat van de kinderen? Met woordenschat wordt in dit onderzoek bedoeld dat de kinderen de woorden herkennen en weten wat het betekent.

Waarom vindt u dat?

Waarom is dit goed/ minder goed?

Waarom kunt u dat zien?

Ziet u verbetermogelijkheden?

B. Zou u hier meer over willen weten?

4. Hoe leert de juffrouw uw kind lezen op de Kennedyschool?

A. Op welke manier gaat dit?

Wat vindt u hiervan?

Ziet u verbetermogelijkheden?

B. Kent u de methode leespad?

Kent u de methode matrix?

Kent u de methode taal op maat?

Kent u de methode duizend woorden?

Wat vindt u van deze methode?

C. Zou u hier meer over willen weten?

Lezen thuis

5. Wordt er thuis tijd besteed aan het lezen met uw kind?

A. Hoeveel tijd wordt er thuis besteed aan het lezen met uw kind?

Hoe ziet het lezen er thuis uit?

Krijgt uw kind wel eens werkjes over het lezen mee van school?

B. Zou u ervoor open staan om thuis aandacht te besteden aan het lezen met uw kind?

Wat maakt dat dit tot nu toe niet gelukt is?

6. Hoe denkt u over voorlezen aan kinderen?

A. Uit onderzoek blijkt dat wanneer peuters en kleuters worden voorgelezen dit een positief effect heeft op het leesniveau. Hoe denkt u hierover?

Waarom denkt u dat?

Waar blijkt dat uit?

7. Hoe denkt u over vrijetijdslezen door kinderen op de basisschool en het voortgezet onderwijs?

A. Uit de theorie blijkt dat vrijetijdslezen bij kinderen op de basisschool en in het voortgezet

onderwijs een positief effect heeft op de leesvaardigheid van de leerlingen. Hoe denkt u hierover?

Waarom denkt u dat?
Waar blijkt dat uit?

8. Ziet u verbetermogelijkheden ten opzichte van het leesniveau op dit moment?

Bedankt voor uw medewerking!

Bijlage 4 Labels docenten

Doof en slechthorendheid

Vraag	Label	Aantal	Citaat
Wat verstaat u onder slechthorendheid?	Enkele geluiden/ klanken kunnen horen	9	'Niet goed kunnen horen, slecht horen.'
	Verschillende gradaties van slechthorendheid	1	'Ja slechthorend is gewoon beperkt aan een oor, waardoor je minder hoort of helemaal niet hoort.'
De theorie zegt dat slechthorenden mensen voornamelijk auditief waarnemen, maar dit aanvullen met het visuele aspect. Herkent u dit?	Ja	9	'Helemaal, helemaal, helemaal. Dus laat zeggen een zintuig valt weg, maar die andere zijn echt goed.'
	Nee	-	
Wat verstaat u onder doofheid?	Helemaal niets kunnen horen	8	'Helemaal niet meer horen. Ze gaan echt op trillingen af.'
	Enkele klanken kunnen horen	1	'Want ze horen laat maar zeggen als de ambulance langs gaat dan horen ze iets, niet het juiste geluid, maar ze horen iets.'
	Verschillende gradaties van doofheid	1	'Ik heb kinderen die vaagjes nog geluiden horen. En je hebt weer anderen die echt helemaal doof zijn, waarbij een gehoorapparaat wel niet werkt.'
De theorie zegt dat doofheid betekent dat zelfs met de beste apparatuur de waarneming van gesproken taal niet begrepen wordt. Herkent u dit?	Ja	7	'Ik heb er enkelen die echt helemaal doof zijn en zolang ze niet iets voelen of echt iets zien dan reageren ze niet.'
	Nee	1	'Nee, nee. Ik ga dat niet ondersteunen, is niet waar.'

Hoe kijkt u tegen kinderen die doof of slechthorend zijn?	Net als horende kinderen	5	'Eigenlijk normaal, hoe ik ieder elk ander kind zou behandelen.'
	Positief	3	'In elk geval positief, want ik werk met deze kinderen.'
	Medelijden	2	'Met veel respect.'
Hoe kijkt de familie/ omgeving naar een kind in de familie die doof of slechthorend is?	Verschilt per familie	5	'Medelijden, omdat je denkt van ze horen helemaal niet als je praat bij doven.'
	Familie accepteert het niet	2	'Het is erg.'
	Zielig	1	'Nou wat ik heb meegemaakt, is dat de kinderen meestal worden afgestoten of internaat worden geplaatst. Je hebt net enkelen, die zich echt ontfermen over de kinderen, maar het overgrootste deel is..'
	Positief	1	'Maar als jij het als ouder niet geaccepteerd hebt, hoe wil je dan je kind helpen?'
Hoe kijkt de maatschappij naar kinderen die doof of slechthorend zijn?	Verschilt per persoon	3	'Men heeft dan echt een zielig gevoel naar ze toe, van ze kunnen niet horen, dus we doen alles voor ze.'
	Positief	3	'Maar bij mijn leerlingen de ouders die zijn geweest zijn wel positief, ze staan wel positief.'
		3	'Dus de meeste kennen dat niet en zeggen: Oh dat zijn die gekke kinderen! Begrijpt u? En er zijn dan weer andere die wel begrijpen.'
		3	'Ze proberen wel te communiceren en van elkaar te leren.'

Bijlage 5 Labels ouders/verzorgers

Doof en slechthorendheid

Vraag	Label	Aantal	Citaat
Wat vindt u ervan dat uw kind doof of slechthorend is?	Normaal	2	'Nou, ik vind het gewoon normaal hoor.'
	Bijzonder geval	1	'Extra aandacht, extra tijd voor haar, ja omdat ze doof is.'
	Niet leuk	1	'Ik vind het natuurlijk niet leuk, maar je moet je erin berusten als het zo is.'
	In het begin moeilijk	1	'Ik was even kapot toen ik het hoorde.'
Wat vindt de familie/ omgeving ervan dat uw kind doof of slechthorend is?	Normaal	4	'Heel normaal.'
	Het is verbeterd	1	'Nou in het begin werd hij afgestoten. Niemand wilde met hem spelen <u>en zo</u> . En dan ben ik een dagje en toen speelde ze voetbal en toen wilde ze hem niet bij betrekken bij het spelen en toen ben ik bij die jongens gegaan en nu spelen ze wel met hem.'
Hoe kijkt de maatschappij aan tegen kinderen die doof of slechthorend zijn?	Bepaalde kinderen worden geaccepteerd	1	'Ik zie wel dat bepaalde kinderen van hier een plek hebben in de maatschappij.'
	Niet positief	2	'Ja bepaalde mensen lachen haar uit.' 'Er wordt dan niet gecommuniceerd met ze.'

Leesniveau Kennedyschool

Vraag	Label	Aantal	Citaat
Hoe vindt u dat uw kind leest?	Goed	1	'Zover ik weet kan hij best goed lezen.'
	Matig	2	'Het gaat wel, het gaat wel.'
	Niet goed	1	'Nog niet goed. Het gaat wel veel beter dan vroeger, maar het is nog niet wat het wezen moet.'
	Weet ik niet	2	'Ik heb hem nooit horen lezen.'
Hoe tevreden bent u als u kijkt naar de woordenschat van uw kind?	Tevreden	3	'Ik ben tevreden, want ze is wel goed daarmee.'
	Matig tevreden	2	'Niet bij alle woordjes kent ze de woordenschat.'
	Niet tevreden	1	'Omdat ik vind dat bepaalde simpele woorden niet begrijp gewoon.'
Heeft u een idee hoe de juffrouw uw kind lezen leert op de Kennedyschool?	Ja	2	'Ja ik heb een idee, want ik vraag de juf.'
	Nee, weet ik niet	4	'Ik weet niet.'

Bijlage 6 Beoordelingsformulier T.AMM.37555 Bachelorrapport

Naam student					
Studentnummer					
Datum					
1 ^e Beoordelaar					
2 ^{de} Beoordelaar					
Beoordelingsvoorwaarden	Feedback				
Aangeleverd zijn: Modelovereenkomst onderzoeksopdracht (bijlage 1 handboek) Evaluatieformulier opdrachtgever (bijlage 2 handboek)					
Ruwe data en instrument zijn gezien door de tweede beoordelaar tijdens het onderzoeksproces.					
Format (omslag, titelpagina, voorwoord, samenvatting, inhoudsopgave, inleiding (met aanleiding, doelstelling, vraagstelling, leeswijzer), beschrijving onderzoeksmethode, resultaten, conclusies, aanbevelingen, discussie) is zakelijk, helder en volgens "Handleiding professioneel schrijven".					
Er is gebruik gemaakt van juiste, relevante, actuele, buitenlandse, valide en betrouwbare bronnen en vermelding is correct volgens "Handleiding professioneel schrijven".					
Het rapport is geschreven in de vorm van een lopend verhaal met een logische opbouw, welke met behulp van inleidingen en overgangszinnen wordt verhelderd.					
Het rapport is geschreven in een correcte zakelijke schrijfstijl, de spelling is correct, grammatica is correct, formuleringen zijn correct (geen beschuldigingen, persoonlijke ontboezemingen, waardeoordelen, etc.)					
Alle bijlagen zijn relevant, spaarzaam, maar wel voldoende aanwezig ten behoeve van de reproduceerbaarheid van het onderzoek.					
Criteria	0	3	6	8	10
1. Het onderzoek is maatschappelijk relevant. Het onderzoek is bruikbaar en/ of vernieuwend voor de beroepspraktijk.	De maatschappelijke relevantie, bruikbaarheid en meerwaarde voor de praktijk worden niet beschreven of zijn niet aanwezig.	Het onderzoek heeft summiere maatschappelijke relevantie en meerwaarde voor de beroepspraktijk. Het onderzoek is weinig bruikbaar.	Het onderzoek draagt bij aan optimalisering van de methodiek en/of methode van de opdrachtgevende instelling.	Tevens draagt het onderzoek bij aan andere, gelijksoortige instellingen op grond van maatschappelijk relevante ontwikkelingen. Hierbij zijn theorieën kritisch met elkaar vergeleken en geïntegreerd met de onderzoeksresultaten.	Daarnaast draagt het onderzoek bij aan het evidence based handelen in de beroepspraktijk. Hierbij wordt gekomen tot nieuwe inzichten, kennis ten aanzien van innovatie van de beroepspraktijk en een visie van de onderzoeker.

Criteria	0	3	6	8	10
2. Het onderzoek heeft <i>diepgang</i> , er wordt relevante theorie gebruikt inclusief (buitenlandse) vaktijdschriftartikelen, waarbij een afweging wordt gemaakt over de bruikbaarheid ervan voor het onderzoek.	Er is geen diepgang te onderscheiden en gebruik gemaakt van literatuur.	Er is gebruik gemaakt van (weinig) verschillende bronnen waarbij de meerwaarde niet relevant en logisch is.	Er wordt theorie gebruikt, waarbij de meerwaarde hoofdzakelijk relevant en logisch is. Richtlijn: 15 bronnen, incl. 4 artikelen. Ook is er een beschrijving van een of meerdere relevante internationale methodieken, of internationale ontwikkelingen.	Daarnaast is de gebruikte theorie in de meeste paragrafen geïntegreerd in het rapport en in eigen woorden weergegeven. Richtlijn: 16-20 bronnen, incl. 4 artikelen. Ook is er een vergelijking beschreven tussen een of meerdere relevante nationale en internationale methodieken of nationale en internationale ontwikkelingen.	Daarnaast is de gebruikte literatuur geïntegreerd in het rapport en vergelijkend en in eigen woorden weergegeven. Richtlijn: 20 bronnen, incl. 5 artikelen. De betekenis van de vergelijking tussen een of meerdere relevante nationale en internationale methodieken of internationale ontwikkelingen voor de beroepspraktijk is beschreven.
3. De onderzoeksvraag is helder, komt voort uit de doelstelling; is haalbaar, afgebakend en precies. De gebruikte onderzoeksmethode is transparant en verantwoord.	De doelstelling, onderzoeksvraag en/of deelvragen de gebruikte onderzoeksmethode worden niet weergegeven.	De onderzoeksvraag, doelstelling en deelvragen zijn niet helder en komen niet logisch uit elkaar voort.	De onderzoeksvraag, doelstelling en deelvragen zijn voldoende helder en sluiten op elkaar aan. Interview/enquêtevragen zijn geformuleerd op basis van geoperationaliseerde theorie.	Daarnaast zijn de items duidelijk geformuleerd, komen logisch uit elkaar voort en zijn voor één interpretatie vatbaar.	Daarnaast is de onderzoeksmethode complex en/of er wordt gebruik gemaakt van passende onderzoeksmethoden waardoor triangulatie bereikt kan worden.
4. De resultaten zijn reproduceerbaar en transparant. Het analysekader is duidelijk (bijvoorbeeld SPSS, Kwalitan), dataverwerking en weergave van resultaten is correct.	Het analysekader en/of de dataverwerking worden niet weergegeven.	De data zijn niet systematisch, verifieerbaar en op basis van een geaccepteerde methode verzameld en verwerkt.	De data zijn plausibel. De weergave van de resultaten is correct, maar de resultaten hadden duidelijker weergegeven kunnen worden.	De data zijn op basis van een geaccepteerde methode verzameld en verwerkt. De data zijn controleerbaar, betrouwbaar en valide.	Daarnaast zijn de items toe te passen in een bredere context dan de opdrachtgevende instantie.
5. De conclusies en aanbevelingen geven antwoord op de vraagstelling en worden gekoppeld aan theorie.	De conclusie en aanbevelingen zijn niet beschreven.	Er wordt onvoldoende specifiek antwoord gegeven op de vraagstelling of het antwoord op de vraagstelling is niet logisch beredeneerd.	Er wordt antwoord gegeven op de vraagstelling en er is sprake van een minimale koppeling tussen resultaten en theorie.	Er wordt antwoord gegeven op de vraagstelling en er is een koppeling tussen resultaten en theorie. De inzichten zijn echter voorspelbaar en niet (geheel) vernieuwend te noemen.	Er is een duidelijke koppeling gemaakt tussen de resultaten en de theorie en hierdoor is tot vernieuwende inzichten gekomen die bruikbaar en toepasbaar zijn voor de verbetering/innovatie van de beroepspraktijk.

Criteria	0	3	6	8	10					
6.De sterktes en zwaktes van het onderzoek zijn beschreven. Er is een discussie aanwezig. De discussie omvat het eigen professioneel standpunt over het onderzoeksonderwerp onderbouwd met argumenten. De discussie wordt gevoerd vanuit diverse perspectieven (denk aan diverse personen en/of micro-, meso- en/of macroniveau).	De sterktes en/of zwaktes van het onderzoek en/of de discussie zijn niet beschreven.	De sterktes en zwaktes van het onderzoek bevatten informatie die niet kloppend is. De discussie bevat informatie die niet kloppend is en/of is niet onderbouwd met argumenten.	Diverse sterktes en zwaktes van het onderzoek zijn beschreven. De discussie is aanwezig, bevat kloppende informatie welke onderbouwd is met argumenten, maar is weinig kritisch en vernieuwend en wordt belicht vanuit slechts één perspectief.	Daarnaast zijn diverse sterktes en zwaktes van het onderzoek en de mogelijke implicaties voor het onderzoek aangegeven. Daarnaast is de discussie vanuit diverse perspectieven beschreven en wordt het eigen professionele standpunt onderbouwd met argumenten. Nieuwe bronnen worden gebruikt om de discussie te onderbouwen.	Daarnaast staan voor vervolgonderzoek alternatieven beschreven om de zwaktes van dit onderzoek in de toekomst te voorkomen. Daarnaast is er sprake van oordeelsvorming van de onderzoeker(s) waarbij kennis en inzicht naar voren komt en (leer)vaardigheden duidelijk worden in een eigen professioneel standpunt.					
Totaal aantal behaalde punten (max. 6 x 10 = 60) =										
Cijfer										
Feedback op totaalproduct										
Cesuur bepalen eindcijfer:										
– Er dient aan de voorwaardelijke vormcriteria voldaan te zijn. <i>Indien dit niet het geval is wordt de toets in Bison beoordeeld met het cijfer 1.</i> – Om een voldoende (= 6) te krijgen, moeten minimaal 34 punten worden behaald. – Het cijfer wordt bepaald door de afzonderlijke punten op elk criterium op te tellen en het puntentotaal af te lezen in de onderstaande tabel.										
Cijfer	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Max. 60 Punten	0–9	10–15	16–21	22–27	28–33	34–40	41–46	47–52	53–57	58–60